

JORNADES DEL MOVIMENT PER LA PAU

BARCELONA,
13 i 14 DE NOVEMBRE DE 2009

DOCUMENTS 01/2010

INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL

PER LA PAU

JORNADES DEL MOVIMENT PER LA PAU

BARCELONA,
13 i 14 DE NOVEMBRE DE 2009

Aquesta relatoria correspon a les Jornades del Moviment per la Pau coorganitzades per la Federació Catalana d'ONG per la Pau i l'Institut Català Internacional per la Pau, i que es van desenvolupar a Barcelona durant els dies 13 i 14 de novembre de 2009.

INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL

PER LA PAU

© 2010 Institut Català Internacional per la Pau
Gran Via, 658, baixos · 08010 Barcelona
T. +34 93 554 42 70 | F. +34 93 554 42 80
icip@gencat.cat | www.icip.cat

© 2010 Federació Catalana d'ONG per la Pau
C/ De les Tàpies, 1-3 | 08001 Barcelona
T. 93 442 28.35 | Fax 93 442 05 05
info@federacioongpau.org
www.federacioongpau.org

Aquesta relatoria correspon a les Jornades del Moviment per la Pau coorganitzades per la Federació Catalana d'ONG per la Pau i l'Institut Català Internacional per la Pau, i que es van desenvolupar a Barcelona durant els dies 13 i 14 de novembre de 2009.

Relators

Aquesta relatoria ha estat realitzada per l'Israel Peralta.

Graphic Design

Fundació Tam-Tam

DL

ISSN

2013-7044

Tots els drets reservats

SUMARI

1. VOLUNTAT I OBJECTIUS DE LES JORNADES	5
2. PROGRAMA DE LES JORNADES	6
3. OBERTURA, NEUS SOTOMAYOR	7
4. CONFERÈNCIA INAUGURAL, VICENT MARTÍNEZ GUZMÁN	8
PODEM FER LES PAUS	8
5. INTERVENCIÓ INAUGURAL, RAFAEL GRASA	18
L'ÍCIP I ELS REPTES DE LA CONSTRUCCIÓ DE LA PAU	18
6. GRUPS DE TREBALL	24
6.1. EDUCACIÓ PER LA PAU	24
6.2. MILITARITZACIÓ I SEGURETAT	26
6.3. DESARMAMENT	30
6.4. CONFLICTES I PROCESSOS DE PAU	33
7. CONFERÈNCIA DE CLOENDA, ARCADI OLIVERES	36
SITUACIÓ DEL MOVIMENT PER LA PAU A L'ESTAT ESPANYOL	36
8. CONCLUSIONS, TOMÀS GISBERT	44
9. EPÍLEG, RAFAEL GRASA	45
INCREMENTAR EL PODER DE LES PERSONES PER DESARMAR ARMES I MENTS	45

1. VOLUNTAT I OBJECTIUS DE LES JORNADES

1

El febrer del 2006, el Departament de Relacions Institucionals de la Generalitat de Catalunya va organitzar unes jornades sobre «El Moviment per la Pau a Catalunya» per donar a conèixer la seva trajectòria des del seu inici, la fundació de Pax Christi el 1953. Les Jornades van servir per generar il·lusió, cohesió i força al conjunt del Moviment per la Pau, i per impulsar nous projectes d'entitats o institucionals.

Des de llavors s'han produït canvis importants, tant a nivell internacional com a Catalunya, que, en certs aspectes, podrien incidir en els plantejaments generals del moviment per la pau.

Per aquest motiu, la Federació Catalana d'ONG per la Pau i l'Institut Català Internacional per la Pau van organitzar de nou, conjuntament, el novembre de l'any 2009, les «Jornades del Moviment per la Pau» per tal que, compartint un espai i uns moments de convivència, es pogués reflexionar i debatre sobre els plantejaments dels quals es partia, la identificació de les noves realitats, els reptes del futur, i la possible adequació a nous enfocaments o estratègies per incrementar la incidència transformadora en el camp social i polític.

Les jornades, celebrades a l'edifici central de la Universitat de Barcelona el 13 i 14 de novembre de 2009, es van estructurar en tres fases.

En una primera fase d'obertura, celebrada durant la tarda de divendres, van intervenir-hi Tomàs Gisbert, de la FCONGP, Xavier Badia, director de l'Oficina de promoció de la Pau i els Drets Humans, i Jordi Armadans, President del Consell Català de Foment de la Pau. Aquests van donar pas a les dues conferències inicials: d'una banda, Vicent Martínez Guzman, director de la Càtedra de Filosofia per a la Pau de la Universitat Jaume I de Castelló i, de l'altra, Rafael Grasa, president de l'Institut Català Internacional per la Pau.

La segona fase, celebrada dissabte al matí, va comprendre tota l'activitat relativa als grups de treball. Quatre eren els aspectes a discutir: Cultura i Educació per la Pau, Desarmament, Militarització i seguretat, Conflictes i processos de pau. Durant el matí es van establir les dinàmiques i els debats, per assolir conclusions que serien exposades al ple de la tarda.

La tercera i darrera fase, celebrada durant la tarda de dissabte, va servir per presentar en sessió plenària les conclusions assolides pels diferents grups de treball unes hores abans. A això, va seguir la conferència de cloenda oferta per Arcadi Oliveres, president de Justícia i Pau i president de la Universitat Internacional de la Pau de Sant Cugat del Vallès. Per tancar les jornades, Tomàs Gisbert, de la FCONGP, va oferir les conclusions generals de la trobada.

3. OBERTURA

NEUS SOTOMAYOR

Presidenta de la Federació Catalana d'ONG per la Pau

3

Des que l'any 2006 es van celebrar les Jornades del Moviment per la Pau a Catalunya, que van servir per donar-li un nou impuls i força, la situació a Catalunya s'ha vist modificada a nivell institucional, configurant un nou panorama que impulsa la necessitat de reflexionar sobre el paper de la societat civil i el seu encaix en aquesta nova realitat.

D'una banda, la creació del Consell Català de Foment de la Pau i la més recent de l'ICIP, així com de diferents centres municipals de Cultura de Pau; d'altra, el reforç de la Federació d'ONG per la Pau amb la creació d'una estructura: una seu social al carrer de les Tàpies i la possibilitat de comptar amb suport tècnic, gràcies a l'ajut de l'Ajuntament de Barcelona. Aquests canvis configuren el nou panorama que obliga a repensar el reptes de futur del Moviment per la Pau.

Fa molts anys que les diferents entitats treballen activament per reflexionar sobre els diferents camins per construir una Cultura de Pau, per transformar-ne la concepció política i reivindicar el paper de la societat civil des de diferents àmbits: l'educació per la pau i la convivència, la recerca de vies per resoldre els conflictes de forma pacífica, el desarmament i l'antimilitarisme, etc. El Moviment per la Pau té, però, molta feina a fer encara, incorporant altres elements que contribueixen a la construcció de la pau: la justícia social, el desenvolupament dels pobles, l'educació per la no-violència i el respecte als drets humans.

En aquest sentit la convivència de les federacions, de pau, drets humans i desenvolupament al carrer de les Tàpies presenta noves oportunitats, ajuda a trobar sinergies, a ampliar la perspectiva de les mirades, a integrar el concepte de seguretat humana, entenent la seguretat com aquella situació que permet a les persones viure lliures de por i de mancances en les seves necessitats bàsiques en educació, sanitat, condicions socio-econòmiques i polítiques, davant la militarització de la seguretat.

Però no únicament el Moviment per la Pau ha d'ampliar la mirada en l'òptica de les federacions d'ONG, cal obrir la perspectiva a d'altres maneres de fer, als moviments socials que incorporen noves perspectives, des de l'ecologisme, la sobirania alimentària, altres formes de consum, etc.

La Federació i l'ICIP, en convocar aquestes jornades del Moviment per la Pau, ens vàrem plantejar els objectius de posar en comú el treball de les entitats i els reptes que ens plantejàvem, reflexionar sobre les relacions i les expectatives que genera aquest nou panorama institucional i, per què no, trobar una altra vegada, com l'any 2006, elements que donin un nou impuls i generin il·lusió per continuar amb noves energies el treball, cada cop més necessari, per contribuir a la construcció d'un món més just i pacífic.

4. CONFERÈNCIA INAUGURAL

VICENT MARTÍNEZ GUZMÁN

Director de la Càtedra UNESCO de Filosofia de la Pau
de la Universitat Jaume I

PODEM FER LES PAUS

INTRODUCCIÓ

M'agradaria començar agraint a la Federació Catalana d'ONG per la Pau i a l'Institut Català Internacional per la Pau, que m'hagen donat l'oportunitat de participar en aquestes jornades. Parlar d'aquests temes, davant la Federació i el recentment creat Institut, em dona una especial responsabilitat. Sou associacions amb una llarga tradició i persones que fa molts anys que veniu treballant activament i reflexionant sobre les diferents maneres de fer les paus. De fet, sempre heu estat considerats capdavanters, pels qui hem seguit les vostres accions o les vostres reflexions des d'altres llocs de l'Estat.

Vaig a fer una síntesi de les propostes sobre Investigació per a la Pau que estem treballant a la Càtedra UNESCO de Filosofia de la Pau de la Universitat Jaume I (Martínez Guzmán, 2005d; 2009), fa més de quinze anys. Ho faré des d'una perspectiva filosòfica que és el meu instrument de treball. Segurament notareu que aquesta perspectiva, tot i ser acadèmica, està enriquida per les conceptualitzacions i reflexions de persones i associacions com les que esteu aquí presents, potser, més dedicades a l'acció i a la pràctica. De fet, una de les propostes que farem serà que la distinció entre teoria i pràctica és una dicotomia a superar, pels treballadors i treballadores per la pau. La reflexió teòrica que feu la gent d'acció i la que fem des de l'acadèmia, s'han d'enriquir des de la interpel·lació de les pròpies pràctiques diverses, des de les diferents maneres que els éssers humans tenim de fer les paus.

La nostra proposta es desenvolupa en el context acadèmic universitari i tenim un Màster i un Doctorat amb menció de qualitat sobre aquests temes. No obstant això, la nostra preocupació no és un mer joc academicista. La nostra preocupació de fons, precisament, consisteix a transformar el sofriment que uns éssers humans produïm en d'altres i, a més, volem transformar-lo per mitjans pacífics. Aquest és el nostre compromís teòric i pràctic alhora.

La tesi que mantenim és que els éssers humans tenim capacitats i competències per fer-nos moltes coses dolentes, generar marginació, exclusió i misèria, fer guerres i aprofundir en les desigualtats. No obstant això, també tenim capacitats i competències per fer-nos coses bones: tractar-nos amb tendresa des del punt de vista interpersonal, i promoure polítiques que afronten la marginació, l'exclusió i la misèria i tracten d'organitzar la vida social de maneres més igualitàries, i la vida política en formes més democrà-

tiques. Com diu el títol de la conferència, entre la diversitat de coses que ens podem fer els éssers humans, també «podem fer les paus»

És per això que la nostra definició de filosofia per fer les paus és la reconstrucció normativa de les competències i capacitats que els éssers humans tenim per fer les paus. Aquesta definició emfasitza la paraula «reconstrucció» perquè no parteix del no res. Admetem la complexitat de capacitats i competències que tenim els éssers humans per fer-nos bé i per fer-nos mal. Del que es tracta, doncs, és de reconstruir les capacitats i competències per fer-nos bé, per fer les paus.

A més a més, lluny d'aquells anys en què reivindicàvem, i fins i tot assumíem, que això de la pau és una utopia ingènua, un idealisme, però que cal introduir en la nostra vida si volem ser bones persones, afirmem que *nosaltres els pacifistes som els realistes*; precisament perquè admetem la complexitat de les capacitats i competències dels éssers humans en els seves relacions. Qui només diu quant de mal ens podem fer, està esbiaixant la realitat amb el pitjor dels idealismes: revesteix d'ideologia negativa la defensa d'una posició oposada a les alternatives i al fet que les coses poden ser de moltes maneres diferents. Per contra, la nostra proposta no és idealista sinó realista perquè admet la complexa realitat de les competències i capacitats dels éssers humans en les seves relacions, i tracta de potenciar aquelles que fomenten la construcció de la pau.

Aprofundirem en aquestes idees des de tres perspectives, adaptant al català treballs anteriors en portuguès (Martínez Guzmán, 2005a) i en espanyol (Martínez Guzmán, 2005b), i alguna xerrada feta anteriorment també en la nostra llengua. En primer lloc revisarem la concepció dels éssers humans que usem com a base de les nostres propostes esmentades que suposarà una nova manera d'entendre la política. En segon lloc, veurem la necessitat de proposar un gir epistemològic, un canvi en la manera en què entenem les ciències que investiguen com fer les paus, o les maneres en què diem que sabem que podem fer les paus. Finalment, revisarem les polítiques per a un localisme cosmopolita en què venim treballant en la nostra filosofia per fer les paus, que assumirà el canvi en la concepció de política de la primera part i transformarà la noció de governació, on els moviments socials tenen molt a dir.

UNA CONCEPCIÓ DELS ÉSSERS HUMANS PER FER LES PAUS

En els nostres treballs tractem d'estar atents, almenys, a tres possibles formes de dominació: de les altres per prejudicis de gènere, de la terra o la natura perquè la considerem quelcom a dominar, o dels altres que considerem estrangers o estranys. La nostra concepció dels éssers humans es basa en el reconeixement de la *pluralitat* com a característica peculiar de la condició humana (Arendt, 2005). Som tots els éssers humans i no «l'ésser humà», els qui vivim a la terra i habitem el món. Recordem l'etimologia d'humà relacionada amb *humus*, que reflecteix la nostra pertinença a la terra. Això vol dir que la nostra condició humana es basa en la pluralitat, la condició de terrenal i, afegim, la humilitat. Precisament l'etimologia d'humil es relaciona també amb *humus* i, aleshores, emfasitza la nostra pertinença a la terra. El no admetre la nostra humilitat, ens porta a l'orgull i l'arrogància de creure que som com els déus (*Hybris*) i, aleshores, la justícia que es promou, com ha passat després dels atacs terroristes de l'11 de setembre de 2001, és la

justícia com a venjança (*Némesis*), justícia infinita i llibertat duradora li deien. Per contra, en la nostra proposta la justícia que promovem és *Díkē*, en la mitologia grega germana del bon govern i les bones lleis (*Eunomia*) i de la pau (*Eirēnē*). En la cultura jueva aquesta arrogància és semblant a la relatada al Gènesi quan la serp parla de «ser com Déu» (Martínez Guzmán, 2005d; 2009).

La pluralitat, la condició de terrenal i la humilitat com a característiques dels éssers humans es relacionen d'una banda amb la diversitat i la igualtat i d'altra amb la fragilitat que ens duu a una nova manera d'entendre la política, inspirats per Arendt. No hi ha contradicció entre diversitat i igualtat: hem de ser suficientment iguals per entendre'ns, i suficientment diferents per tenir alguna cosa a dir. L'acció humana consisteix a prendre la iniciativa, començar a actuar, ser agents i pacients de les accions recíproques. En aquestes accions recíproques o interaccions, també en el que ens diem, en l'activitat discursiva, mostrem el que som; és més, ens anem constituint com a éssers humans cadascú amb la seva identitat igual i diferent a les dels i les altres, en «pura contigüïtat», en «estar junts» (*togetherness*). Per això diem que *la violència comença amb el trencament d'aquest estar junts constitutiu de la nostra condició humana*.

Aquestes característiques que considerem constitutives dels éssers humans ens fan adonar que, moltes vegades, les nostres accions no sabem on poden arribar i ens sentim fràgils. Precisament la *política, la fundació de la polis, sorgeix com una manera de reforçar aquest estar junts, per afrontar la fragilitat que caracteritza les interaccions humanes*. La política sorgeix d'estar junts, de compartir paraules i accions. Ens agrupem i compartim paraules i accions des de l'assumpció de les característiques que estem esmentant, pluralitat, condició de terrenals, humilitat i fragilitat. És per això que el *poder* ja no pot definir-se lligat a l'estat com el qui té el «monopoli de la violència». El poder és ara, poder comunicatiu, capacitat humana d'actuar de manera concertada, d'arribar a acords, de fer pactes (etimologia lligada amb pau). Per contra, en la violència, els mitjans superen els fins, les accions se'ns en van de les mans i, aleshores, recorrem a la guerra com a l'àrbitre que ha d'arreglar totes les coses; mentre que el poder comunicatiu, la capacitat de concertació és precisament el poder de la no-violència.

Aquest poder comunicatiu que dona un nou sentit a la política és el que anomenem des de la teoria dels actes de parla *performativitat*. Considerem que dir quelcom és fer-nos coses els uns al altres, és fer coses amb les paraules (Austin, 1971). En dir «promet» el més important no és a què referisc, sinó quines intencions tinc, a què em compromet amb els altres i quines conseqüències pot tindre el que faig i dic. Alhora, tot el que faig, i el dir és fer, està sotmès al fet que se'm demanen comptes i a l'assumpció de responsabilitats pel que faig, dic i fins i tot calle: el silenci també és una forma d'interacció recíproca i interpel·lació (Martínez Guzmán, 1999).

Aquí radica la tesi principal que hem anunciat a la introducció: els éssers humans tenim capacitats i competències per fer-nos els que ens fem, diem i callem de moltes maneres diferents, per fer-nos moltes coses bones i moltes dolentes, i sempre restem sotmesos al fet que se'ns demanen comptes per les nostres accions que sempre són juntes, interaccions. La filosofia per a fer les paus consistirà en la reconstrucció normativa de les capacitats i competències per fer les paus que tenim, juntament amb les capacitats i compe-

tències per exercir tot tipus de violència que també tenim i reconeixem perquè som els genuïns realistes. «Competències» s'usa en sentit semblant a les competències lingüístiques que tenim segons Chomsky (1971) o a les competències comunicatives de què parla Habermas (1989), que fan que la lingüística s'entenga com la reconstrucció normativa de les nostres competències lingüístiques o la pragmàtica comunicativa com la reconstrucció normativa de les nostres competències comunicatives. «Capacitats» aquí està usat en el sentit de Sen (2000) de llibertat per exercitar-les i assolir el desenvolupament des d'allò que cadascú considera digne de ser valorat.

Som realistes perquè reconeixem la complexitat de les competències i capacitats que tenim i sempre podem demanar-nos comptes per quines exercitem, de com «performem» o configurem les nostres relacions humanes: bé assolint la nostra fragilitat, terrenalitat, humilitat, pluralitat i diversitat, bé promovent qualsevol tipus de violència que sorgeix des del trencament de la característica d'estar junts que ens constitueix com a éssers humans. És ben cert que el reconeixement de la fragilitat ens pot produir por i, aleshores, podem posar-nos a la defensiva i crear sistemes de dominació a què ja ens hem referit (Barber, 2004; Reardon, 1996; Villa Martínez, 2002). També és ben cert, però, que la por pot portar a l'assumpció de la fragilitat i a la potenciació del viure junts, el poder comunicatiu i la capacitat de concertació. Aleshores, desenvoluparem polítiques per fer front a la nostra fragilitat i les nostres pors des de les característiques complexes que ens constitueixen com a éssers humans.

EPISTEMOLOGIA PER FER LES PAUS

Una pregunta acadèmica crucial en relació als diferents camps de coneixement és ¿és científica aquesta activitat? En el nostre cas, són científics els estudis de la pau? Com sabem que podem fer les paus? Quin tipus de saber és? Des d'una perspectiva filosòfica diríem quin és l'estatut epistemològic de la investigació i els estudis de la pau, els conflictes, l'ajuda humanitària i la cooperació al desenvolupament? Entenent per «episteme», ciència. Moltes vegades, de la resposta a aquestes preguntes depèn l'acceptació que aquests camps d'estudi tinguen en les universitats i en tot tipus d'ensenyament.

Autors que s'han convertit en referents en la investigació per a la pau han tractat de respondre a aquestes qüestions. Així Galtung (2003) considera que els estudis de la pau son una ciència social aplicada, clarament orientada per valors, i que tracta d'explorar els mitjans científics per reduir la violència. Boulding (Boulding, 1992; 1994) i Rapoport (1992) han confiat molt en el paper positiu de la ciència per crear una societat pacífica, tot combinant la teoria de sistemes i la de l'evolució. Així han parlat del fet que els sistemes evolucionen no només des del punt de vista geològic o biològic, sinó també des del punt de vista intel·lectual, en el que anomenen una evolució noogenètica (de *nóos*, coneixement o intel·lecte) o de la noosfera, l'esfera del coneixement. En aquesta esfera podem evolucionar des de la transformació dels sistemes de les guerres en sistemes de pau.

Des de la nostra perspectiva filosòfica, el *quid* de la qüestió està en si hi pot haver algun tipus de ciència orientada per valors, com serien la investigació i els estudis de la pau, els conflictes i la cooperació al desenvolupament. El concepte de ciència que hem heretat de la modernitat occidental il·lustrada

és que la ciència, basada en la matematització i l'experimentació, ha de ser objectiva i neutral respecte de valors: No ha d'estar compromesa amb valors, com deia Max Weber. Això ho creuen encara col·legues nostres a les universitats que només admeten aquests tipus de recerca a manera d'una condescendència «progre», però en el fons saben que l'únic que és científic és el que és objectiu i neutral respecte dels valors, que és com conceben la seva pròpia tasca.

La reacció inicial de les ciències socials i humanes en general, i dels investigadors de la pau en particular, va ser apropar-se el màxim possible a aquest mètode objectiu i neutral, assumint una mena de complex d'inferioritat. Tanmateix, la perspectiva actual és més complexa a partir d'algunes anàlisis de l'anomenada Teoria Crítica: ¿i si en nom de l'objectivitat i la neutralitat, hem estat imposant la dominació d'uns tipus de saber i aniquilant-ne d'altres o convertint-los en sabers sotmesos? Això ens ha passat, per exemple, a partir de les reflexions feministes que ens han fet adonar del caràcter patriarcal masculí de determinades concepcions de l'objectivitat, i de les dels sabers locals o autòctons que, sotmesos a una concepció de desenvolupament econòmic i tecnològic imposat des del Nord, han seguit aprofundint les ferides de les desigualtats, la misèria, la marginació i l'exclusió, en comptes d'alleujar-les, que semblava l'objectiu neutral.

És des d'aquestes reflexions que la nostra filosofia per fer les paus, ja no tracta d'imitar el model dominant de científicitat basat en l'objectivitat i la neutralitat, dient que hi ha d'haver més dones científiques o més indígenes científics, sense canviar la mateixa noció de científicitat. L'aportació dels sabers sotmesos o considerats subalterns, el que fa és una crítica global a la mateixa noció de ciència neutral i objectiva heretada. De fet, estem treballant pel que anomenem un «gir epistemològic» (Martínez Guzmán, 2000; 2005d; 2009), un canvi en la manera en què diem que sabem les coses o que sabem el que fem; un canvi en les maneres d'entendre les ciències, les epistemologies. No ho fem només per mer academicisme, sinó perquè el que ens preocupa de veres, és buscar les millors maneres de transformar el sofriment humà per mitjans pacífics. En això ens alegra veure com, per exemple, també treballen per un canvi epistemològic investigadores feministes de la teologia de l'alliberament que estan treballant a peu d'obra amb dones humils (Gebara, 2000; 2002).

Una formulació genèrica de la nostra proposta de gir epistemològic seria que passem d'una actitud objectiva a una actitud performativa: es a dir no parlem de la pau, els conflictes i la cooperació al desenvolupament, des de l'aparent distància objectiva del científic neutral, sinó que com a éssers humans som conscients que les accions humanes podem fer-les de moltes maneres diferents i sempre podem demanar-nos comptes del que ens fem, diem i callem. Ja no entenem el coneixement científic com una asèptica relació entre un subjecte i un objecte, sinó que és una relació entre subjectes, una relació intersubjectiva sempre en interacció i interpel·lació mútua i compromesa amb valors.

Hem de fer explícits quins són els valors que defensem, i no és el mateix defensar-ne uns que uns altres. Hem de demanar comptes a qui diu que no està valorant sinó apel·lant els fets. No hi ha fets purs, i sempre els hem de situar en els contextos de les diverses interpretacions que es donen dels fets: si serveixen per fomentar la convivència en pau, o per aprofundir en la mar-

ginació, l'exclusió i la misèria i, fins i tot, les guerres. De fet, en les ciències naturals, també es produeix aquesta intersubjectivitat i la validesa d'una proposta científica no rau només en la seva adequació a la realitat, sinó en restar sotmesa al debat intersubjectiu en la comunitat científica. Per això ara, per avaluar la tasca investigadora dels professors universitaris, tenen en compte l'impacte que les seves aportacions tenen en la comunitat científica. Això és intersubjectivitat i no objectivitat neutral.

Hem d'incloure la perspectiva de gènere i la dels sabers sotmesos pels sabers dominants, sense cap romanticisme ingenu sinó en una veritable actitud performativa basada en la interpel·lació mútua. Saber és poder perquè les coses les sabem, sabem com podem fer les paus, transformar els conflictes, treballar en l'ajuda humanitària, o la cooperació al desenvolupament perquè, com hem dit en la nostra concepció dels éssers humans, tenim competències i capacitats per fer-nos les coses de moltes maneres diferents. Ampliem la mateixa noció d'*episteme*, que ara ja no vol dir només «ciència» en el sentit restringit a l'objectivitat i neutralitat heretada de la modernitat il·lustrada occidental, que tampoc no és dogmàticament i absolutament rebutjable, sinó sotmesa a crítica intersubjectiva. Recuperem per a *episteme* el sentit original grec que també tenia, de capacitats i competències per fer algunes coses: un bon sabater, que tinga capacitats i competències per fer bones sabates, també és un *epistámenos*.

Així, preguntar ara per l'estatut epistemològic de la investigació i els estudis per a la pau, ja no és preguntar pel grau d'objectivitat i neutralitat que tenen, sinó quines capacitats i competències desenvolupem des de la llibertat de tot allò pel que ens comprometem i considerem digne de valorar, sempre oberts al fet que ens puguen demanar comptes. Ja no parlem d'una ciència o d'una epistemologia, sinó de les ciències o els sabers, que posen en funcionament les diferents epistemes per fer les paus, els diversos sabers per fer les paus, amb resultats efectius i productius i, alhora, de manera creadora.

Cal dir que la benaurança heretada «Feliços els qui treballen per la pau» (Mt 5,9) en l'original grec usa una paraula relacionada amb el tipus d'*episteme* de què aquí estem parlant. El terme grec per a «treballadors de la pau» usat a l'evangeli és *eirēnopoioi*. De la primera part, *Eirēnē*, ja ens hem referit a com en la mitologia grega no es pot entendre la pau si no va lligada a la justícia (mai la justícia com a venjança) i al bon govern o les bones lleis. El plural *poioi*, està relacionat amb *poiēsis* que, per a Aristòtil, és un tipus d'*episteme*, de ciència o saber, ja en el nostre sentit de tenir habilitats o competències per fer algunes coses. Així per a Aristòtil hi ha tres tipus d'*episteme*, la teoria, la praxi o pràctica moral i la *poiēsis*. Aquesta vol dir, d'una banda, un tipus de saber productiu, efectiu; d'altra banda, etimològicament relacionada amb poesia, vol dir un treball creatiu i amb molta imaginació. Així doncs, des de la nostra proposta de gir epistemològic de la filosofia per fer les paus, treballadors i treballadores per a fer les paus, estem compromesos amb la justícia i el bon govern o amb bones lleis i polítiques, enmig d'una bona teoria i una bona praxi moral, i desenvolupant un treball efectiu, productiu i, alhora, amb imaginació i creativitat (Lederach, 2007; Martínez Guzmán, 2007; 2008).

Hem proposat una concepció dels éssers humans i un canvi en la manera en què entenem el tipus de saber que és el saber de com podem fer les paus. Des d'aquest rerefons hem intentat presentar la política com la capacitat de concertació i l'exercici del poder comunicatiu que sorgeix de l'estar junts, de manera que puguem afrontar la nostra terrenalitat, humilitat i fragilitat i també les nostres pors. Això ho hem de fer des del punt de vista del nostre compromís local amb les nostres pròpies comunitats de pertinença i des de l'àmbit global cosmopolita perquè les nostres accions afecten tots els éssers humans.

En la nostra filosofia per fer les paus actualitzem la proposta de Kant en relació allò que anomena dret cosmopolita o dret públic de la humanitat (Martínez Guzmán, 1997; 2005c; 2009). Ja no n'hi ha prou amb el dret de dins dels estats, ni entre els estats, com el dret internacional públic. Necessitem un nou tipus de dret que és aquest dret cosmopolita o dret públic de la humanitat. Cada vegada, deia Kant, estem més a prop d'aquest dret cosmopolita perquè la violació del dret en una part de la Terra afecta tota la humanitat.

El fonament d'aquest dret públic de la humanitat, és el dret a l'hospitalitat que subverteix la noció de globalització i les lleis d'estrangeria. Ningú no té més dret que un altre a estar en un lloc de la terra, perquè la posseïm en comú. Per això ningú no ha de ser tractat de manera hostil per haver arribat a un lloc de la terra. Ara bé, tampoc no s'ha de fer com feien les potències colonials, que als autòctons del lloc d'arribada «no se'ls tenia en compte per a res». Això ho feien les potències que «gallejaven» de defensores de la civilització. A més, la globalització no s'ha d'entendre com ara, com una imposició unilateral d'un model econòmic de les potències dominants a tot el món. L'autèntic sentit de globalització és precisament aquest propietat comuna de la terra que fomenta el dret a l'hospitalitat i la interacció de drets en tot el globus de la Terra.

És ben cert, reconeixia Kant, que hi haurà alguna potència que pretendrà convertir-se en govern mundial. No obstant això, la natura, per dir-ho amb les seves paraules, sembla que vol una altra cosa i es val de dos mitjans per oposar-se a la uniformitat d'un govern mundial: la diferència de llengües i la diversitat de creences.

Des d'aquestes reflexions transkantianes, estem treballant per una democràcia cosmopolita (Aksu, 2007; Archibugi y Held, 1995; Held, 1994; 1995a; 1995b; 1997) i noves formes de governació per damunt i per davall dels actuals estats nacionals. Ja no és suficient l'ordre mundial de la pau de Westfàlia de 1648 que només considerava actors de la política mundial els estats nacionals. La democràcia cosmopolita establiria relacions amb els nous actors de l'ordre mundial: els estats entre ells mateixos, els estats i els ciutadans d'altres estats, agrupacions regionals d'estats, relacions entre ciutadans i ciutadanes de tot el món en el marc d'una societat civil global dels moviments socials, nacions sense estats, pobles anomenats «indígenes», transformació d'organismes intergovernamentals, com ara l'ONU, potenciació del Tribunal Penal Internacional, institucions globals per afrontar els temes econòmics i migratoris amb criteris de justícia social que afronten la misèria i el problema dels morts de fam, institucions globals de creences i religions, com ara l'Aliança de Civilitzacions...

De totes maneres, com som realistes, i no volem que aquest cosmopolitisme siga un munt de paraules buides, el portem més arran de terra amb el que anomenem el localisme cosmopolita (Sachs, 1996; Sachs y Santarius, 2007). El compromís global o cosmopolita s'expressa amb el compromís pel propi lloc i el reconeixement de la diversitat de llocs. No és un cosmopolitisme uniformador, sinó que reconeix la pluralitat de llocs de la terra (més que «espais», que es considera un concepte més abstracte).

De la nostra concepció dels éssers humans i de les epistemologies per fer les paus, se segueix que la constitució de la identitat personal es fa en interacció intersubjectiva amb els altres amb mútua reciprocitat. De la mateixa manera, les identitats col·lectives es performen o constitueixen en interacció unes amb les altres. A més a més, els éssers humans no només tenim una sola identitat, com a pares, marits, o catalans. Tenim una pluralitat d'identitats que es van constituint de manera recíproca amb altres identitats personals i col·lectives. Malauradament, ressaltar només una de les identitats, per exemple la de pertinença a una nació o a una llengua, o només el ser espòs o pare, pot convertir la identitat en assassina (Maalouf, 1999).

És per tot això que la nostra proposta de filosofia per fer les paus parteix d'una concepció dels éssers humans amb competències i capacitats per fer-nos molt de mal, però també molt de bé promovent diferents maneres de fer les paus, en el marc una nova manera d'entendre els sabers i des d'un localisme cosmopolita.

REFERÈNCIES

- Aksu, Eşref. 2007. Locating cosmopolitan democracy in the theory-praxis nexus. *Alternatives* 32 (3): 275-294.
- Archibugi, Daniele i David Held. 1995. *Cosmopolitan democracy: an agenda for a new world order*. Cambridge, MA: Polity Press.
- Arendt, Hannah. 2005. *La condición humana*. Barcelona: Paidós Ibérica. [Original 1958].
- Austin, John Langshaw. 1971. *Palabras y Acciones. Cómo hacer cosas con palabras*. Buenos Aires: Paidós.
- Barber, Benjamín . 2004. *El imperio del miedo. Guerra, terrorismo y democracia*. Barcelona, Paidós.
- Boulding, Elise, ed. 1992. *New agendas for peace research: conflict and security reexamined*. Boulder, Colo.: L. Rienner Publishers.
- Boulding, Elise i Kenneth E. Boulding. 1994. *The Future. Images and Processes*. London: Sage.
- Chomsky, Noam. 1971. *El lenguaje y el entendimiento*. Barcelona: Seix Barral.
- Galtung, Johan. 2003. *Paz por medios pacíficos. Paz y conflicto, desarrollo y civilización*. Gernika: Bakeaz-Gernika Gogoratzuz. [Original 1996].

- Gebara, Ivone. 2000. *Intuiciones ecofeministas: ensayo para repensar el conocimiento y la religión*. Madrid: Editorial Trotta.
- ———. 2002. *El rostro oculto del mal. Una teología desde la experiencia de las mujeres*. Madrid: Editorial Trotta.
- Habermas, Jürgen. 1989. *Teoría de la acción comunicativa: Complementos y estudios previos*. Madrid, Cátedra.
- Held, David. 1994. La democracia hoy: ¿Hacia un orden cosmopolita?. *Debats* 49: 4-23.
- ———. 1995a. Cosmopolitan Democracy and the Global Order: Reflections on the 200th Anniversary of Kant's «Perpetual Peace». *Alternatives* 20: 415-429.
- ———. 1995b. *Democracy and the Global Order: From the Modern State to Cosmopolitan Governance*. Cambridge, UK: Polity Press.
- ———. 1997. Globalization and Cosmopolitan Democracy. *Peace review* 9 (3): 309-315.
- Lederach, John Paul. 2007. *La imaginación moral. El arte y el alma de la construcción de la paz*. Bilbao/Gernika-Lumo: Bakeaz/Gernika Gogoratu.
- Maalouf, Amin. 1999. *Les identitats que maten*. Barcelona: La Campana.
- Martínez Guzmán, Vicent, ed. 1997. *Kant: La paz perpetua, doscientos años después*. València: Nau Llibres.
- ———. 1999. El silencio como interpelación: Paz y Conflicto. A *El silencio en la comunicación humana*, eds. Mary Farrell i Dora Sales, 107-120. Castelló: Seminari d'Investigació Feminista, Universitat Jaume I.
- ———. 2000. Saber hacer las paces. Epistemologías de los Estudios para la Paz, *Convergencia*. *Revista de Ciencias Sociales* 7 (23): 49-96.
- ———. 2005a. Filosofia e investigação para a paz. *Revista Crítica de Ciências Sociais* 71: 43-62.
- ———. 2005b. Filosofia e investigación para la paz. *Tiempo de Paz* 78 (Otoño): 77-90.
- ———. 2005c. Kant pensador clàssic per la pau (Suggeriments per al diàleg). A *El pensament clàssic per la pau: Kant, el pensament femení per la pau: Hanna Arendt, el pensament actual per la pau: Thoreau*, ed. Universitat Internacional Per la Pau, 7-32. Sant Cugat del Vallès: Fundació Universitat Internacional de la Pau,.
- ———. (2005d): *Podemos hacer las paces. Reflexiones éticas tras el 11-S y el 11-M*. Bilbao: Desclée de Brower.

- ———. 2007. Prólogo a la edición en castellano. Sobre la construcción de las paces con imaginación. A *La imaginación moral. El arte y el alma de la construcción de la paz*, ed. John Paul Lederach, 11-20. Bilbao/Gernika-Lumo: Bakeaz/Gernika Gogoratuz,.
- ———. 2008. Cultura clàssica per a fer les paus. A *Miscel·lània en honor a Joan F. Mira*, eds. Jesús Bermúdez et al, 195-206. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I.
- ———. 2009. *Filosofía para hacer las paces*. Barcelona: Icaria.
- Rapoport, Anatol. 1992. *Peace. An Idea Whose Time Has Come*. Michigan: Michigan University Press.
- Reardon, Betty. 1996. *Sexism and the war system*. Syracuse, N.Y.: Syracuse University Press.
- Sachs, Wolfgang, ed. 1996. *Diccionario del Desarrollo. Una guía del conocimiento como poder*. Lima: PRATEC: Proyecto Andino de Tecnologías Campesinas. <http://www.ivanillich.org.mx/Lidicc.htm>.
- Sachs, Wolfgang i Tilman Santarius, eds. 2007. *Un futuro justo: recursos limitados y justicia global*. Barcelona: Icaria.
- Sen, Amartya Kumar. 2000. *Desarrollo y libertad*. Barcelona: Editorial Planeta.
- Villa Martínez, Marta Inés, ed. 2002. *El Miedo. Reflexiones sobre su dimensión social y cultural*. Medellín: Corporación Región.

5. INTERVENCIÓ INAUGURAL

RAFAEL GRASA
President de l'ICIP

L'ICIP I ELS REPTES DE LA CONSTRUCCIÓ DE LA PAU

Moltes gràcies a tothom. He de dir, per començar, que estic molt content d'estar aquí, i més en aquest edifici «central» de la Universitat de Barcelona que ens porta molts records vinculats al Moviment per la Pau. Un d'inicial, que coneix molt poca gent, és que una de les primeres manifestacions públiques a Barcelona contra la guerra, en plena dictadura, i que va ser contra la guerra del Vietnam, es va iniciar des d'aquí, tot seguint l'impuls del moviment estudiantil antifrancuista, amb l'acompanyament d'un professor, Jesús Mosterin, lògic. Cal també recordar les Jornades del Moviment els anys 1990 i 1991 contra la intervenció a Irak i Kuwait, en el context del que seria la segona guerra del Golf.

Com que estic content, començaré explicant-vos un conte. Això era i no era una vegada que hi havia un gran científic que investigava per trobar la solució als problemes de la Pau. Un dia, pensava ell, estava a punt de trobar la solució definitiva. Però vet aquí que, com és lògic, havia de practicar la conciliació de la vida familiar i just la tarda en què pensava arribar finalment a la solució, li tocava cuidar del seu fill, cosa que li manllevava temps i concentració. Va haver d'empescar-se'n alguna per poder investigar i tenir, a l'ensem, cura del nen. Quan va veure que una de les revistes de casa, amuntegades prop del seu estudi, tenia un planisferi molt complicat, va pensar que havia trobat la solució. «Aquest nen encara no sap què és el món, encara no ha treballat ni a l'escola ni a casa el planisferi i, a més, li encanten els trencaclosques», va pensar. Aleshores, va agafar unes tisores i el va tallar en petites peces. «Com que a tu t'agraden tant els trencaclosques, et proposo que facis aquest», li va dir al nen mentre li donava un model perquè provés de copiar-lo. Com que el nen no tenia cap punt de referència perquè no havia estudiat les representacions bidimensionals del món tridimensional, li costaria molt construir-lo, si mai n'era capaç, i ell podria dedicar-se a trobar la conclusió final que tenia tan a prop. S'hi va posar... I només una hora després, quan estava ben capficat, concentrat i a punt d'arribar al punt final... El nen el va interrompre! I va dir: «Pare, ja ho he aconseguit!». El pare, sorprès, de primer no s'ho va creure. Però en comprovar que era cert, li va preguntar com ho havia fet atès que mai no havia estudiat el món. El nen va somriure, i li va contestar: «Pare, tens raó que no hem estudiat el món encara, però sí que hem estudiat l'ésser humà». Un dibuix d'un ésser humà era justament el que hi havia dibuixat a la pàgina del darrera del mapa. «Per tant, només he hagut de reconstruir l'ésser humà que hi havia al darrera i, en donar-li la volta, sorpresa: el món estava arreglat, el trencaclosques acabat! Fins aquí, el conte. Ara els comentaris.

Amb això què vull dir-vos? Quina lliçó vull extreure'n? Curt i ras: elogi de la simplicitat, recerca de solucions diverses, bricolatge, humilitat i crítica marxiana de Kant. Anem a pams. Primer, simplicitat i manca de pretensions de trobar «la solució final», a la vida humana trobem moltes solucions i mai cap d'elles no ha estat, i probablement mai cap no ho serà, final. Bricolatge perquè cada cas concret, cada situació, s'ha de solucionar amb les eines que tenim a l'abast en el moment en què hom intervé per tal de consolidar i/o construir la pau. I, per últim, la referència a la crítica de Marx a les concepcions ètiques de Kant, el rigorisme kantian, em serveixen per dir que, en lògica de transformació emancipadora del món, cal tenir sempre presents les probabilitats reals d'èxit de la teva acció transformadora, emancipadora. Altrament dit, tan important és pensar què faràs en el futur, el projecte a construir, com pensar si ho pots realitzar o no, allò, en funció del context concret i d'allò que hom anomena «correlació de forces».

Per aquest camí és per on m'agradaria anar en la meua breu intervenció, en termes del servei que l'ICIP pot fer al Moviment per la Pau en un horitzó de lluita per la pau, per la justícia i, per tant, en contra del militarisme, de la guerra i, també, dels nous i pluriformes rostres de la violència. Hem de recuperar idees fàcils, viables, que la gent entengui, arrelades al context en què s'han d'aplicar i, si cal, adaptar-les, com fem en el bricolatge domèstic. Fet i fet, aquestes idees fàcils i viables les tenim, o millor, les tenen. És una línia que ha treballat Lederach a Amèrica Llatina, a l'Àfrica i ara a l'Àsia. Sempre treballa amb un mètode semblant, sensible a la cultura i als valors del lloc on treballa. Primer aprèn de la cultura popular, de les dites i el llenguatge i treballa amb paraules i expressions generadores de la pròpia justícia.

Tenim idees, en la història del Moviment per la Pau, que poden servir-nos. Recordem quan Manuel Sacristán va verbalitzar, durant els debats de l'OTAN, allò que pensàvem molts: «som pacifistes no perquè no vulguem morir, sinó perquè no volem matar». Una altra idea d'una gran força és «no en el nostre nom» que pot servir per articular tot un programa d'acció –tot i que és cert que no prové estrictament del pacifisme, sinó de la segona onada del feminisme nord americà–. Una que em sembla encara millor i que no hem utilitzat gaire, que prové d'un text de Margaret Mead que volem traduir al català: «la guerra és una invenció social». Encara més idees que hem utilitzat poc, com «la guerra té molts noms» o «per fer les paus, hem d'aconseguir la justícia».

Partint d'aquesta voluntat, voldria explicar-vos què és l'ICIP o què voldria ser. Les instruccions i direccions que es van donar quan es va proposar la Llei de Foment de la Pau (2003) i posteriorment la Llei de creació de l'Institut (2007) eren molt clares: fixar-nos en institucions com el SIPRI o l'USIP, l'Institut per a la Pau creat pel Parlament dels Estats Units, que ara acaba de complir 25 anys (que va ser creat amb una idea molt forta dels federalistes segons la qual, si s'havia creat un Departament de Guerra al si de l'administració, aleshores se n'hauria de crear també un de Pau). En el nostre cas, la idea era que un Institut de Pau havia de servir dos o tres clients potencials. De fet, per llei, l'ICIP té tres potencials clients principals, en el sentit d'actors les necessitats dels quals en el domini de la pau i la seguretat humana cal tenir presents, maldant per satisfer-les: les administracions públiques, les universitats i centres de recerca i els moviments socials, en particular el Moviment per la Pau.

Serà possible fer-ho? Com? Cal veure-ho. De moment s'han intentat fer algunes coses, sobretot mitjançant la construcció d'un Pla pluriennal articulat entorn de sis eixos de treball, tres d'ells substantius, finalistes, els que marquen allò que cal fer: la recerca, la formació i la difusió, la construcció de la pau i la prevenció de conductes violentes, a casa nostra i en les regions del món on es decideixi treballar. Els altres tres són instrumentals, són els que han de garantir que hom compta amb les aliances i contactes, les capacitats i els recursos humans i econòmics, i, finalment, amb l'organització adient per fer-ho.

L'ICIP ha de ser ambiciós en el temps, ha de tenir objectius i estructura ampliables, escalables, però ha de ser modest en possibilitats, o, altrament dit, ha de ser realista en les probabilitats, ha de prioritzar. Ha de practicar la màxima de Marx: analitzar quina és la correlació de forces i què es pot fer, ha de tenir valors afegits i avantatges comparatius. Intentar fer el que fa el SIPRI és absurd: ho fa molt bé i fa 40 anys que ho fa. Podem fer coses, però, perquè ens tingui en compte el SIPRI, afegir quelcom que no estigui estudiat per tal que ens inclogui, eventualment, en la llista d'indicadors que utilitza. Per exemple, un inventari que no està fent ningú: qui fa què per la Pau al món i amb quins resultats. O una anàlisi d'algun tipus de conflicte, i deixo de banda la polèmica del nom, dels anomenats «etnopolítics», conflictes on una de les causes importants –un accelerador o un desencadenant– és justament l'element identitari i, més en concret, les reivindicacions d'autodeterminació i la seva possibilitat de resoldre-les en l'esfera política, sovint mitjançant les possibilitats que dóna la governança multinivell. Recuperant una idea d'Amin Maalouf, les identitats són úniques per persona, per països, per comunitats, etc. però vivim en una situació on hi ha «pertinences múltiples» i, per tant, hem de saber tenir una identitat única amb pertinences múltiples. Si no sabem fer això, la nostra identitat, amenaçada per la possibilitat de no saber gestionar les diverses pertinences sense perdre les seves especificitats, pot esdevenir una «identitat assassina», aquella que considera que cal assegurar una única identitat i una única pertinença. Com que no pots tenir una única identitat i les altres fan perillar la teva, s'acaba intentant exterminar les altres amb la recerca de «solucions finals», que poden ser extremes, l'extermini físic, o bé apartheids, ghettos o camps de concentració. Tenim, justament per l'avantatge i la responsabilitat que significa ser catalans, un veritable repte: demostrar que aquests conflictes identitaris tan forts poden solucionar-se pel camí de la no violència, per mitjans polítics. Cal, en suma, mostrar exemples de com el govern descentralitzat pot prevenir conflictes violents.

En un sentit més genèric, crec que per aconseguir els seus objectius i per fer front a les demandes concretes que vindran dels moviments socials, les administracions i els centres de recerca, l'ICIP ha d'interioritzar i practicar els tres principis bàsics de la investigació per la Pau. El primer, no donar res per descomptat, no conformar-se amb cap explicació de bell antuvi. En suma, practicar el que m'agrada anomenar «pedagogia de la sospita», o el que és el mateix, elevar a categoria adulta el comportament del nen de tres anys que no para de preguntar «per què?». S'ha de buscar sempre l'origen de les coses, perquè com va recordar la sociologia del coneixement, molts cops moltes de les arrels dels problemes que hem de resoldre es situen justament en el terreny «del que donem per descomptat». El món de la pau, de la guerra, de la seguretat humana, està ple de coses que es donen per descomptades: que les guerres i la violència són inevitables, que no ens podem estar dels exèrcits, que la no violència no resol realment problemes.

Un segon principi bàsic, complementari, és «sigues radical», és a dir, anem sempre a les arrels de les coses. Altrament dit, si vols fer la Pau, ocupa't d'aconseguir que hi hagi justícia, justícies. Podem posar un exemple recent: el segrest del vaixell Alakrana i el que ha trigat la premsa espanyola a reconèixer que no està clar amb quina bandera i en quines aigües estava pescant el vaixell, en plantejar el doble problema, la preocupació –justa i necessitada de resposta i solució– per les vides de les persones segrestades i l'origen del tema, l'increment enorme de la pesca a les aigües internacionals properes a Somàlia –i negades de sobirania o d'interès preferent de Somàlia– a partir del deteriorament del govern i de l'Estat a Somàlia, sense oblidar els problemes d'abocament de residus. En aquest cas, la radicalitat vol dir no ser insensible, compartir la por per la vida de les persones segrestades i maldar per trobar una solució, però sense oblidar quins són els problemes d'origen, tot pensant en les solucions properes i en el risc de solucions parcials basades en els símptomes (militarització i risc d'enfrontaments si tot es confia a la presència a bord dels vaixells de seguretat privada amb armes semipesades, compreses fent una excepció a la llei vigent). En suma, la radicalitat implica, en el terreny de l'anàlisi i de la prescripció, reclamar-se de la tradició mèdica: d'entrada tractar els símptomes, però has de fer una bona anàlisi etiològica per anar a les arrels, i, sobretot, no oblidar el principi hipocràtic, el fonamental és no fer mal.

Tercer gran principi, basat en la resolució i transformació de conflictes. Mai no hi ha una única solució a les coses, als problemes, sempre n'hi ha més d'una. Per això moltes vegades afirmo, només mig en broma, que el treballador per la pau és bàsicament una persona que fa «bricolatge» i que s'ha d'arreglar i adaptar a cada situació amb les eines que té.

Fins aquí, algunes qüestions relatives a la manera d'enfrontar els reptes generals, en la clau del que Diether Senghas ha anomenat «pacifisme constructiu» i els resultats de cinquanta anys de recerca per a la pau.

Per acabar, faré breus referències als elements de canvi que, al meu parer, hom pot destacar des de la darrera trobada, l'any 2006, canvis que, ara, amb la creació de l'ICIP, estem en millors condicions de tractar.

S'ha reforçat, cosa que ja es va constatar aleshores, la convergència de les agendes de pau, de desenvolupament, de seguretat i de drets Humans, tant en la recerca com en l'acció. Avui tenim un avantatge, que, així com les diverses federacions s'han confederat i estan començant a treballar conjuntament, també en el terreny de la recerca aplicada i compromesa, comença a tenir-se en compte aquest fenomen, com mostra el propi pla pluriennal de l'ICIP. Aquesta convergència té beneficis, ja que eixampla el punt de mira, permet introduir noves vies d'arrels i causalitats, etc. Però també té problemes: hi ha poques aliances, hi ha tendència a empassar-se les diferències i, a més, cal desfer-se de la idea que «tot és pau». No, tot no és pau, la convergència d'agendes no implica anul·lació de les especificitats, o fagocitació, a la manera de la noció omnicomprehensiva de pau de Galtung.

Ara que s'obre una etapa de 3 a 5 anys de recursos públics migrats, atesa la situació de crisi, és encara més important que mai cercar l'aliança entre moviments i els diferents actors de la societat. Les federacions haurien, totes elles, de demanar coses a l'Institut per fer més senzill el camí de l'anàlisi i de la intervenció.

També cal fer balanç crític: ni el moviment ni la recerca per a la pau n'han fet prou. Cal més autoanàlisi. No es va fer prou en el referèndum de l'OTAN, i des del 1986 fins ara cal mirar en perspectiva i detectar les errades que s'han comès, les oportunitats perdudes. Des de l'ICIP hauríem d'analitzar les campanyes, què s'està fent, què s'ha fet bé i en què s'ha fallat. Al meu parer un tema central de l'ICIP és estudiar els èxits i fracassos del Moviment per la Pau i, en particular, els vinculats a la no violència.

Un exemple: l'agenda de desarmament és en aquest moment extraordinàriament interessant, i entre el 2010 i el 2012 poden passar coses importants. Però hi ha un problema: l'únic instrument multilateral, formal i en el marc de Nacions Unides, que té la comunitat internacional per tractar el desarmament no funciona, ni funcionarà, si no el canviem integralment. Es diu Conferència de Desarmament, es reuneix un cop a l'any en tres períodes de sessions de 10, 7 i 7 setmanes i aquest any va aconseguir, per primera vegada, fer una agenda per als propers 12 anys. Bé, però com que es va trigar tant en aprovar-la, arribat el 31 de desembre perdrà força i, atès que les agendes i acords tenen durada anual, l'any que ve s'haurà de tornar a començar. El que sí ha sortit, però, és la creació d'un mecanisme de cara a la Conferència del 2012 per l'aprovació d'un Tractat general sobre el comerç d'armes, una fita que hauria de focalitzar molts esforços del moviment i dels centres de recerca.

Però no només està canviant l'agenda, també està canviant i ha canviat el context, en particular en les dues dècades de postguerra freda. Hem d'analitzar la segona dècada del moviment després de la caiguda del mur de Berlín. La primera dècada va ser la del dividend de la pau, la de l'esperança, dels grans moviments contra la intervenció a Irak i Kuwait, contra la intervenció a Kosovo. La segona és una etapa trista, marcada per la presència de la seguretat en l'agenda derivada dels atemptats de l'11 de setembre de 2001. I no és la primera vegada que això li passa al Moviment per la Pau. Li va passar amb «la crisi dels 20 anys», de l'any 1919 a 1939. Els primers deu anys eren els de prohibir la guerra, els de crear instruments de desarmament, etc. i els darrers van ser els que ens van portar al desastre.

Tenim també una qüestió fonamental que hem de tractar, que són «els nous rostres de la violència». Són especialment complicats i exigeixen que treballlem conjuntament moviments i acadèmia. Hi ha una qüestió bàsica: les causalitats d'avui no són tan clares, requereixen anàlisis subtils. Per exemple, Amèrica Llatina només representa el 6% del total del comerç mundial d'armes de foc, però la regió concentra el 42% de les morts violentes per aquest tipus d'arma. En aquest cas, la causalitat clàssica que ha tractat el moviment, vinculada al comerç d'armes de foc clàssic, no funciona, no es dóna. Per moltes coses, com per exemple els cicles de comerç secundari, terciari, etc. que experimenten aquestes armes. Elements que se'ns havien escapat i que, per tant, hem de tenir presents. Analitzar les causes de les guerres i de les noves formes de violència exigeix molt de treball, interdisciplinari i transdisciplinari, en particular per analitzar els diferents processos en cada cas.

Per dir-ho curt i ras, hem de partir del principal punt en comú entre la lluita per la pau, el desenvolupament, la seguretat i els drets Humans, a saber: es tracta no d'estats finals sinó de processos, multidimensionals, que tenen múltiples causalitats i diversos components. Això requereix sofisticar una mica l'anàlisi i fer campanyes que focalitzin aquestes qüestions.

Per acabar, m'agradaria expressar tres idees finals.

Primera, que la pau és el que anomenem tècnicament un producte essencialment lateral, o, per manllevar unes paraules de l'amic Terricabres, «la pau és un valor final, no intermedi». Dit d'una altra manera, la pau és el resultat de la pràctica i l'assoliment d'altres valors i fites. Un producte essencialment lateral vol dir que s'ha de buscar per altres vies, que s'assoleix quan s'assoleixen altres metes. En suma, que el nom real de la pau és justament el de la justícia.

Segona idea, crec personalment, però la decisió depèn de tots i sobretot dels moviments, que és bàsic treballar un nou signe d'identitat del moviment: la no violència. S'està generant fa uns anys un debat interessant al voltant de la no violència com a eina política, bandejant la càrrega excessivament religiosa, o ético-moral -jo diria en termes filosòfics «bonista»- que hom ha donat a la no violència i que allunya a algunes persones del compromís amb ella. Per compensar això estan desenvolupant algunes tècniques i estratègies de desobediència civil i de resistència no violenta que puguin ser atractives per a la gent que la identifica amb aquests conceptes. El missatge final és, per dir-ho ras, que no cal ser Gandhi, ni Martin Luther King, ni Abraham Muste o César Chavez per practicar la no violència. Un exemple: un dels fenòmens més interessants que s'ha produït en els últims anys és el que s'ha anomenat la «democràcia del carrer», és a dir, derivada dels moviments socials (o, com prefereixo anomenar-la des d'una perspectiva més neutra, derivada de les «formes polítiques no convencionals»). Són especialment importants, i a Amèrica Llatina les podem trobar a tots els països i a molts nivells. Cal analitzar-los.

En tercer lloc, crec que cal canviar l'educació i la formació. En concret, cal que l'educació per a la pau faci reflexió, autocrítica i que busqui un nou marc conceptual. Des del 1986, arran del gran auge que l'educació per a la pau visqué després de la derrota en el referèndum de l'OTAN, fins ara s'han esgotat molts models i cal canviar part de la seva lògica. A mig-llarg termini els nens i l'educació formal són la clau, però a curt-mig termini l'educació per a la pau no passa per les escoles i cal replantejar-se moltes idees i, sobretot, procediments i productes. El mateix passa amb la formació. Als anys 80, quan ens reuníem amb els militars «guanyàvem» els debats, en sabíem més que ells. Rebatíem cada idea perquè havíem après tot el que calia i s'havia elaborat un discurs. Això ja no passa, el moviment per a la pau no segueix tant les reflexions de la recerca en temes de pau i de seguretat, i hem de veure per què. Per què no és possible tenir discursos potents i ens col·loquen contínuament els seus? Potser l'ICIP ha de donar eines per fer-ho, almenys en el terreny de la formació.

M'agradaria acabar reblant, recordant, una idea ja esmentada: no hi ha un únic camí per a la pau, sinó molts, això sí, aquests camins no es poden recórrer si hom perd l'ànima, el compromís. Crec que és molt important per a l'ICIP que ens ajudeu, sobretot a evitar que perdem l'ànima. Perquè si això passa, l'ICIP no seria res. Us toca a vosaltres, com a vigilants, maldar per evitar que en la lluita per demostrar que fem les coses bé, que obtenim resultats, perdem l'ànima. Per dir-ho amb el poeta, ajudeu-nos a què mai ningú pugui dir veient la tasca global de l'Institut «on està la saviesa que hem perdut amb el coneixement, i on és el coneixement que hem perdut amb la informació?».

6. GRUPS DE TREBALL

6.1. EDUCACIÓ PER LA PAU

ENTITATS DINAMITZADORES DEL GRUP DE TREBALL

Universitat Internacional de la Pau, Grup d'Educació per la Pau, Escola de Cultura de Pau i Justícia i Pau.

DINÀMICA I PROCÉS DE TREBALL

Prenent com a base les activitats organitzades durant el 2009, la mesa va avaluar les mancances existents en l'Educació per la Pau. La proposta del grup de treball va ser establir unes noves línies a seguir per poder fer un treball més coordinat entre les organitzacions i aconseguir arribar a més gent.

El punt de partida del grup de treball van ser les activitats organitzades per cada entitat durant l'últim any. Aquesta seria la millor radiografia per saber quin era el present i en quin punt es trobava l'Educació per la Pau. L'objectiu de la mesa va ser valorar quines eren les principals deficiències per poder reforçar el missatge de Pau i aconseguir fer-lo arribar a més gent.

RESUM DE LA DINÀMICA I LES INTERVENCIIONS

Observant el quadre de les iniciatives realitzades en l'any anterior al moment de celebració de les jornades, destacava que se n'havien fet moltes destinades als joves i als grans i poques pensades per als més petits. A més, la gran part d'iniciatives realitzades s'emmarcaven dins el mateix àmbit d'educació formal, i molt poques activitats més enllà. D'entrada ja es va detectar que cal compensar el tipus d'activitats que es duen a terme.

Una altra de les principals deficiències detectades a partir de l'anàlisi de les accions desenvolupades durant l'últim any en l'àmbit de l'Educació per la Pau va ser la poca articulació que hi ha entre les organitzacions, que permetria coordinar la feina. Es trobà a faltar coherència i complementarietat entre les entitats, cosa que sovint crea confusió en el receptor, que pot sentir-se desbordat d'iniciatives molt semblants. Seria recomanable doncs, que més enllà de les grans organitzacions que articulen el Moviment per la Pau a Catalunya, des de la Federació s'elaborés un document comú on quedés recollit què fa cada entitat, quins són els seus àmbits d'actuació i quins materials utilitza.

Establertes les principals mancances, calia saber quines haurien de ser les línies a seguir per millorar l'Educació per la Pau. Es van posar a debat cinc

temes per valorar quines podrien ser les solucions als problemes detectats. Els debats van ser:

Els joves són actors passius

Es creu que els joves tenen poca incidència política, es deixen portar per l'individualisme exacerbada que promou la societat actual. Cal buscar iniciatives i lemes que motivin i facin moure els joves per reforçar el sentiment de pertinença, i acabar així, amb aquesta visió negativa del concepte «jove».

La poca visibilitat que tenen aquells joves que sí que són actius, no ajuda a incentivar a la resta. És per això que també cal que les organitzacions facin propostes més connectades a la realitat, per poder arribar més fàcilment a tota la massa social i en especial als joves.

L'agressivitat és un instint. Els valors una manera de canalitzar-la. Educar en una cultura de Pau vol dir educar amb l'exemple?

El principal obstacle per a l'Educació per la Pau és la dificultat de trobar valors compartits per la societat. Cal educar amb l'exemple, però el problema és qui posa aquest exemple. Una solució proposada durant els debats va ser entendre aquest com a exemple actiu i individual, i sobretot vist com un compromís vinculat a la societat.

Per millorar en l'Educació per la Pau cal treballar des de conceptes propers. La Cultura de Pau és vista com un esforç i l'assumpció de la violència com una cosa quotidiana. Sovint la dificultat de gestionar els sentiments fa que la violència sigui una pràctica habitual. Cal canviar aquestes tendències.

La gent no creu que la Pau sigui un escenari possible

Precisament perquè la Cultura de Pau és vista com un esforç i la violència com quelcom més proper, la gent no creu que la pau sigui un escenari possible. Hi ha una tendència generalitzada a entendre la pau des d'una visió avorrida, i això és perquè el Moviment per la Pau no ha sabut renovar el seu missatge. Tothom sap què és la violència i la guerra, i això fa que el pes de la història ens porti a definir la pau com allò contrari a la violència i a la guerra.

Cal reformular i fer una definició en positiu de pau, ja que no és només absència de guerra. Cal una definició de pau, amb exemples concrets i propers, que no provoqui resignació. Cal explicar problemes que s'han resolt amb eines de pau. La història també té episodis que s'han resolt per la via pacífica i s'han de donar a conèixer. No només s'han d'estudiar les grans guerres de la història de les civilitzacions.

Incidència Social: On no estem arribant?

No hi ha opinió pública sobre temes de pau i a més, la gent no acostuma a conèixer el funcionament de les organitzacions del Moviment per la Pau. Això es deu en part a què no es fa un treball conjunt entre les entitats. Caldria reconèixer i reforçar les feines que ja es fan i entrellaçar-les per aconseguir crear una xarxa que converteixi en més eficient la nostra feina.

Un altre dels principals esculls a vèncer és la passivitat del professorat. Per pal·liar-la caldria que es requerís un certificat d'aptitud pedagògica, com el CAP, en Educació per la Pau per garantir que realment es treballa la Cultura de Pau. El problema, però, no és només en l'educació, també cal treballar per la pau en tots els àmbits de la societat i per això cal demanar responsabilitats als polítics i als mitjans de comunicació.

La resolució de conflictes està en mans dels governants?

Hi ha una concepció de la política com quelcom llunyà i no quotidià. No hi ha connexió entre les propostes que es fan des dels governs i les que es traslladen al nostre dia a dia. Caldria salvar aquesta distància i fomentar la cultura de la participació ciutadana. Per la seva banda, el govern no és conscient del seu paper educador, no només és un òrgan de gestió. Per això cal reclamar als partits polítics que incloguin dins del seu pla de treball la Cultura de Pau.

CONCLUSIONS DEL GRUP D'EDUCACIÓ PER LA PAU

- Cal formació dedicada al professorat. L'Educació per la Pau ha de ser transversal, s'ha de treballar en totes les assignatures, cal que «formi part de» i no «ser una part» dels estudis universitaris.
- La Pau no és presa seriosament pels polítics. Això és conseqüència de la manca de credibilitat que té la Pau en la societat. És vista com un tema avorrit, llunyà, estereotipat, passiu, etc. És recomanable reformular les definicions que en donem i també el mètode per fer la màxima incidència social i política.
- És important trobar valors compartits de revisió, de reeducació personal i d'exemple. L'Educació per la Pau comença per un mateix. Cal educar des de l'exemple. Però qui el posa? Quins són els valors i els codis compartits? Sovint manquen els codis de valor.
- Les ONG, en general, desconeixen les funcions i l'articulació dels ens institucionals que les representen.
- Cal reconduir o reforçar el paper dels mitjans de comunicació. Hi ha un trencament entre el discurs del Moviment per la Pau i la societat. Cal trobar el pont perquè no hi hagi aquest salt.

6.2. MILITARITZACIÓ I SEGURETAT

ENTITATS DINAMITZADORES DEL GRUP DE TREBALL

Centre Delàs, Plataforma Aturem la Guerra i Coordinadora Tarragona Patrimoni de la Pau.

DINÀMICA I PROCÉS DE TREBALL

La metodologia va consistir en tres breus explicacions dels membres del grup de treball on es presentaven els plantejaments de cada entitat envers a la militarització i a partir de les aportacions s'establí un debat. De les intervencions i el debat van sorgir les conclusions presentades a la tarda.

Polítiques militars

La intervenció del Centre Delàs, va servir per evidenciar com al llarg dels anys els països han definit estratègies militars que han servit per militaritzar els recursos públics. Els Estats Units, després de l'11-S, endeguen una estratègia de Seguretat Nacional (2002) en què la guerra contra el terrorisme ho justifica tot. Aquesta línia d'actuació és concebuda com una estratègia universal i unilateral i dóna crèdit a un nou concepte: les accions preventives i anticipades. D'aquesta manera, els EUA acaben sometent tots els recursos de la nació al servei de l'estratègia de seguretat, fins i tot el control de les ONG. El president Barack Obama -últim Premi Nobel de la Pau i que havia anunciat la retirada de tropes- encara no havia definit quina seria la seva estratègia militar quan es van celebrar les jornades. Per la seva banda, l'OTAN defineix el concepte de guerra preventiva a la Cimera de Praga del 2002 i permet que les forces militars actuïn «contra el terrorisme». L'estratègia militar de l'OTAN va fer un canvi important a partir del 1999, quan començà a fer accions militars més enllà de les seves fronteres.

L'estratègia militar de la Unió Europea es centra en l'anomenat «Document Solana», aprovat en la Cimera de Brussel·les el desembre del 2003. L'ampliació progressiva de la Unió Europea apropa zones conflictives i fa néixer la sensació que cal crear una nova àrea de seguretat al voltant d'Europa per fer front a les noves amenaces -més difuses-, com el terrorisme, les armes de destrucció massiva o la delinqüència. Tots els països europeus aproven estratègies de militarització. Holanda ho fa l'abril del 2007, l'any següent ho fan França, el Regne Unit (març) i Alemanya (maig). A Espanya la Ministra de Defensa, Carme Chacón, havia dit, quan es celebraven les jornades, que presentaria el document d'estratègia nacional aviat, i també hi havia pendent una Llei de Mobilització Nacional. L'última directiva militar espanyola fins aleshores era de desembre del 2008.

Visió pacifista del concepte «seguretat humana».

La posició de les Nacions Unides ve marcada per l'elaboració del concepte de «Seguretat Humana» que el PNUD formula el 1994, i afirma que l'estat té l'obligació de posar fi als patiments de la població.

La visió pacifista de la seguretat, basada en la idea que les armes no proporcionen seguretat, ha evolucionat al llarg dels anys reforçant el plantejament que les persones han de viure lliures de tot tipus de por i de necessitats sanitàries, educatives, econòmiques, polítiques i alimentàries. La seguretat es desplaça, d'una banda, de l'estat cap a les persones, i d'una altra, de l'estat a la comunitat internacional.

Seguretat i privatització d'exèrcits.

La intervenció de la Plataforma Aturem la Guerra centrà el seu discurs en la reafirmació, arreu del món, de la necessitat de seguretat després de l'11-S. El 2001 es declara la «guerra contra el terrorisme», entesa com a mundial i que durarà més d'una generació. És una guerra que no s'enfronta a un projecte polític, sinó a l'ús de la violència. A més, l'abastiment energètic comporta cada vegada més accions militars. L'estratègia militar, la seguretat i

aquest tipus d'abastiment no haurien de ser considerades una prioritat, no haurien de centrar les reformes legals i polítiques. La seguretat en aquest sentit també queda avui en mans de l'exèrcit, en la defensa exterior de l'Estat, i a càrrec de la policia dins les fronteres.

La Coordinadora Tarragona Patrimoni per la Pau va fer una crítica de la militarització del concepte seguretat i de la progressiva presència militar que experimenten les societats actuals. Com a exemple, s'utilitzà el que ells coneixen millor: l'evolució de la implicació militar de Tarragona. L'origen es fixa en l'any 1997, quan arriba a la ciutat el primer portaavions de l'OTAN, que atraca a Tarragona per desig de l'Ajuntament, que hi veu una possibilitat econòmica. Des de llavors, a la ciutat s'ha forjat un moviment antimilitarista alhora que s'ha convertit en quotidiana la presència d'aquests vaixells.

Es recordà també que l'any 2009 es va crear la primera companyia militar privada a Barcelona. És en aquest punt on la mesa va centrar-se en com s'està privatitzant la militarització a Espanya. Darrera el concepte de seguretat privada és on s'amaguen nous agents de militarització acceptats per la societat, o com a mínim poc visibles. Són agents de la seguretat privada, formats, traslladats i subministrats per diners públics a les zones de conflicte. Va sorgir també el dubte de qui n'és el responsable. La intangibilitat d'aquest tipus de militarisme fa que no estigui clar qui en són els responsables. No sabem si al darrera hi ha els països d'origen de cada individu, el país de l'empresa, el govern que els envia, els responsables de l'empresa, etc. Existeix un buit legal que les beneficia i les allunya de l'exigència de responsabilitats. El debat es va reforçar agafant com a exemple una notícia publicada pel diari *El País* el mateix dia. (Aquest n'és un extracte).

Dissabte 13 de novembre del 2009

Cursillo de armas de guerra y en avión a Somalia

Los 54 agentes de seguridad privada que patrullarán en los pesqueros españoles en aguas de Somalia han partido hoy hacia las islas Seychelles en un avión del Ministerio de Defensa tras terminar esta misma mañana el curso intensivo de manejo de armas de guerra en la Base Naval de Algameca (Murcia). En total serán 60 los vigilantes de Segur Ibérica que embarcarán en atuneros.

Els assistents es varen preguntar fins on arriben els interessos nacionals d'un estat i per què cal dedicar diners públics a la formació i el trasllat dels agents d'una empresa de seguretat privada.

CONCLUSIONES DEL GRUP DE MILITARITZACIÓ I SEGURETAT

Les conclusions de la mesa es van presentar en 11 punts que expressaven els problemes detectats durant les ponències i els debats.

1. Hi ha una militarització de la seguretat que es tradueix en una assignació progressiva als exèrcits de missions relacionades amb la seguretat interior i el manteniment de l'ordre públic intern.

2. A través de les aliances militars internacionals, OTAN i UE estan es-tenent una forma d'abordar la seguretat que militaritza els recursos civils de cada país. Alhora, les aliances militars són un factor que, per la via dels anomenats compromisos internacionals, esperona l'increment desmesurat de la despesa militar.
3. S'estan definint com a interessos nacionals a defensar, fins i tot amb les armes, els fluxos de matèries primeres i recursos energètics necessaris, allà on siguin, per mantenir les economies i els consums depredadors de les societats occidentals.
4. Es veu amb preocupació la proliferació de companyies privades mi-litars i de seguretat que escapen a les responsabilitats civils i penals dels Estats. Són gèrmens de paramilitarisme, perquè reben forma-ció, entrenament i equipament directament dels militars, i perquè fan operacions armades que els militars no poden fer.
5. El discurs de l'anomenada «guerra contra el terrorisme» serveix de cobertura ideològica per a aquesta militarització. En nom de la lluita contra el terrorisme s'han aprovat noves lleis antiterroristes que retallen la llibertat i augmenten l'autoritarisme dels governs. Un exemple d'això són les arbitràries llistes d'organitzacions terroristes que no poden ser recorregudes ni impugnades per cap instància par-lamentària o judicial.
6. La «guerra preventiva» continua present en les doctrines militars de l'OTAN i, per tant, dels països que en formen part.
7. En la vida quotidiana observem amb preocupació la presència públi-ca creixent de les forces militars, amb l'objectiu de legitimar-se davant de la població.
8. Tarragona n'és un cas paradigmàtic amb la presència durant molts anys de vaixells de guerra de l'OTAN.
9. Cal canviar el paradigma de la seguretat. Ha de desplaçar-se cap a les persones i les seves necessitats, actuant tal com diu la doctrina de la Seguretat Humana proposada pel PNUD el 1994. L'objectiu és que les persones puguin viure lliures de necessitat i de temor i que siguin elles el centre de la preocupació i de les polítiques.
10. Hi ha amenaces que no podem defugir, però si afrontar-les des d'un altre paradigma de seguretat. Per exemple, que per fer front a la competència i els conflictes pels recursos, s'opti per la reducció del consum i la transició energètica cap un model basat en energies re-novables.
11. Davant de la marginació i l'exclusió cal optar per la reducció de la pobresa. La cooperació i el diàleg han de servir per fer front a l'even-tual amenaça terrorista. El desarmament i la no proliferació nuclear per evitar una nova cursa d'armaments i la militarització global de les relacions internacionals.

6.3. DESARMAMENT

ENTITATS DINAMITZADORES DEL GRUP DE TREBALL

Centre Delàs, Coordinadora Tarragona Patrimoni de la Pau, Moviment per la Pau.

DINÀMICA I PROCÉS DE TREBALL

La metodologia va consistir en tres breus explicacions dels membres del grup de treball i un debat entre els assistents que va posar en comú les idees i va completar les explicacions. La proposta va ser analitzar l'acció del Moviment per la Pau a Catalunya en cada fase del cicle armamentístic que proposa el Centre Delàs, detectar aquelles on es feia poca incidència, on no se'n feia i identificar-ne de noves.

RESUM DE LES INTERVENCIIONS

El cicle armamentístic

La dinàmica s'inicià amb l'explicació del cicle armamentístic amb què treballa el Centre Delàs. El cicle parteix del que anomenem *necessitat*, entesa com a percepció social de la necessitat de militaritzar-se, de tenir exèrcits, d'investigar i adquirir noves armes, etc. Sobre aquest punt recau també el que té a veure amb com es genera aquesta percepció, és a dir, l'educació, les fires, els mitjans de comunicació, el discurs assumit per l'opinió pública, etc. En definitiva, allò que podríem anomenar cultura de guerra. Com que existeix aquesta *necessitat*, justifiquem que els Estats hagin de preparar-se per a la guerra i hi destinin una *despesa*, el que representa el segon punt del cicle. Aquesta despesa acostuma a articular-se com una partida dintre dels pressupostos de l'Estat. També trobem la *Recerca i Desenvolupament* (R+D). Aquesta és una fase clau on no s'està treballant prou. Està definit el volum de R+D militar, on s'encabeixen nous projectes armamentístics, però també cal incloure en aquest apartat la cooperació universitària. Tot i que sí que es fan accions puntuals al voltant de la mateixa, per diferents motius no s'està tractant massa bé i caldria dedicar-hi més atenció des del moviment. Un altre punt del cicle és el que fa referència a la *indústria militar*, a la producció i fabricació d'armes. En aquest punt sí que es fa recerca, accions, s'identifiquen empreses concretes i es fa saber a l'opinió pública. La fase del *finançament* fa referència a aquells que faciliten i possibiliten de forma econòmica que el cicle funcioni, aquells que especulen i doten de recursos als actors del cicle armamentístic. És una fase important on també s'està treballant. El *comerç d'armes* és una de les parts més visibles del cicle perquè implica les importacions i les exportacions. També s'han fet campanyes al respecte, com per exemple la d'Armes sota Control. Per últim, i com a tancament del cicle, trobem l'*ús de les armes*. És evident que l'ús de les armes i els seus efectes deslegitimen la resta del quadre. La majoria de fases estan cobertes perquè la fase última del cicle està ben identificada, és coneguda i s'està afrontant des del moviment.

El concepte «seguretat»

Des del Centre Delàs s'apuntà que els grans reptes arriben per la inclusió del concepte «seguretat» a la nostra societat. Per assolir aquesta seguretat, o com

ho anomenen els anglosaxons, el *homeland security*, cal tenir «defensa» i això legítima de nou aquest cicle. És fàcil pensar, sota aquesta lògica, que per defensar-se cal estar armat. D'aquesta manera, es creen institucions que no són per a ús militar, però que tampoc pertanyen a l'àmbit civil, i es genera confusió. Es creen institucions públiques dedicades a la seguretat i que absorbeixen part de la despesa militar però que tenen una mateixa finalitat: armar-se. Les noves justificacions i doctrines de defensa s'han centrat en el terrorisme, la qual cosa ha provocat que moltes empreses puguin entrar en aquest cicle gràcies a l'acceptació que l'opinió pública fa del concepte «seguretat». Aquest és un nou repte que no s'està tractant, i que s'ha de començar a considerar com a principal.

La «necessitat» i l'educació

La Coordinadora Tarragona Patrimoni de la Pau centrà el seu discurs en la necessitat d'incidència en la primera fase del cicle, i sobretot en l'àmbit de l'educació. Existeix una violència molt forta i evident que representa perfectament el cicle armamentístic, però que es dissol i és acceptada per una opinió pública que en termes generals hi està totalment en contra, però que deixa passar cada una d'aquestes fases sense revelar-s'hi. El motiu és el foment de la «necessitat» de manera contínua i constant per part de diferents agents, com l'educació, els mitjans de comunicació, la cultura de masses, etc. Cal radicalitzar el discurs sobre la violència, sobre la resolució de conflictes i sobre la mediació, perquè si no s'acaba edulcorant el procés. Per fer això, cal aprendre a criticar i després a construir d'una manera diferent. És aquí on l'educació juga un paper vital i en què cal centrar esforços. Respecte a la resta del cicle, existeix una dificultat en fer veure tota la dinàmica a la societat i en fer entendre la seva totalitat. Tot i que les fases del cicle estan detectades, la dificultat rau en fer-les arribar a la resta de la població.

La incidència social i ciutadana

En la intervenció de l'entitat Moviment per la Pau, la qüestió es centrà entorn a la prohibició de les mines antipersona i el procés pel qual varen arribar a assolir-se'n els acords de prohibició. El més important en aquest procés va ser la mobilització social, ja que la signatura del Tractat d'Ottawa, pel que es prohibeixen les mines antipersona, i del Tractat d'Oslo, pel que es prohibeixen les bombes de dispersió, van ser eminentment processos d'incidència social i ciutadana.

DEBAT DEL GRUP DE TREBALL DE DESARMAMENT

Després de les intervencions es va passar al debat. Entre les aportacions dels ponents i les dels participants al grup de treball, van sorgir idees noves. En primer lloc es parlà de la dificultat de deslegitimar el concepte de seguretat. Els que el promulguen s'han apropiat de conceptes essencialment pacifistes o, com a mínim, oposats a la guerra, com per exemple Drets Humans, Desenvolupament o Cooperació, cosa que complica la transmissió a l'opinió pública de la nocivitat de l'existència d'aquests armaments. Un dels problemes de la paraula «seguretat» és que la utilitzem en termes generals i oblidem que ha de portar sempre un adjectiu, com ara «social», «mèdica», «alimentària», etc.

Una altra observació que es va fer durant el debat va ser que no només cal promoure la Cultura de Pau i assenyalar els efectes perversos del cicle armamentístic, sinó que cal destacar la il·legitimitat del poder exercit a partir d'aquest control militar. És molt difícil fer visible l'esquema si es parla dels efectes de les armes en la població civil. En el debat s'assenyalà que seria bo ressaltar no només els efectes de tot el cicle, sinó també els efectes de cada fase. Com a exemple es va destacar, en l'àmbit de la indústria, el cas de la firma Gamesa, una empresa militar que canvia d'àmbit per dedicar-se a la construcció de molins de vent i que en treu un gran benefici. En l'àmbit de l'ús de les armes, a banda de les víctimes, es proposà ressaltar la manca de governabilitat democràtica i la injustícia en termes de creació de deute extern que genera.

CONCLUSIONS DEL GRUP DE DESARMAMENT.

Les principals conclusions del grup de treball de Desarmament van ser:

1. Quan ens referim al cicle armamentístic tendim a centrar-nos en la part tècnica, però per arribar a més gent i deslegitimar de forma més evident tot el cicle cal apel·lar a la part més afectiva i mostrar els efectes de les armes en les persones. Si fem un tancament comercial del cicle, estem fent un recorregut legitimador perquè no hi apareixen els efectes. Amb això el que aconseguim és que el bucle sigui vàlid.
2. Cal tractar cada bloc de manera independent, però és en l'efecte de les armes on es trenca el cicle.
3. L'ús de les armes ha trobat una nova legitimació en conceptes que podríem considerar oposats a l'existència d'armes. El principal és el de seguretat, alimentat per la por. Aquesta seguretat és un bé preuat per l'opinió pública. Gràcies a això, s'aconsegueix legitimar la idea de la militarització. Altres conceptes que s'utilitzen per legitimar l'ús de les armes i que en cap cas poden anar-hi lligats són el de terrorisme, operacions humanitàries, defensa dels Drets Humans, etc.
4. Cal treballar per diferenciar de manera clara l'àmbit policial, el militar i el civil. Cada vegada més es creen institucions públiques dedicades a la seguretat interna que han de protegir a la població d'amenaques tan intangibles que permeten establir polítiques de seguretat molt diverses i poc clares. Aquesta despesa suposa en alguns països la mateixa que la militar.
5. Cal posar molt d'èmfasi en la primera part del cicle, la de la necessitat. Cal deslegitimar des de l'arrel les armes. Cal passar d'una cultura de guerra a una Cultura de Pau. Si es treballa bé en aquesta fase, amb una consciència pública clara, la resta de fases seran molt més fàcils de treballar.
6. En Recerca i Desenvolupament tampoc s'està treballant, i és una part molt important de l'acció directa que es podria fer a Catalunya.

6.4. CONFLICTES I PROCESSOS DE PAU

ENTITATS DINAMITZADORES DEL GRUP DE TREBALL

NOVA – Centre per la Innovació social, Brigades Internacionals de Pau i Ruta Pacífica de Mujeres de Colombia.

DINÀMICA I PROCÉS DE TREBALL

La metodologia va consistir en tres breus explicacions dels membres del grup de treball on es van presentar els plantejaments de cada entitat i, a partir d'aquests, s'establí un debat obert a tots els membres de la sala.

RESUM DE LES INTERVENCIIONS

L'emergència global

En la intervenció de NOVA, es va parlar de la necessitat de posar-se en situació d'emergència tenint en compte la situació global del moment: l'ús del 80% dels recursos correspon al 20% de la població mundial; és evident l'existència dels 'pics' de petroli, urani i gas; els efectes del canvi climàtic es manifesten amb més força cada dia; el número de conflictes en marxa no disminueix al ritme que caldria, etc. Tot i aquest context actual, no es percep cap mena de tendència que consideri la situació com una emergència real. És imprescindible tenir en compte el context global si es vol plantejar una reducció dels conflictes al món. Com que la situació d'emergència de la crisi global no és percebuda, ens trobem davant d'una pèrdua d'oportunitat per crear consciència i mobilitzar la societat.

Per fer evident aquesta emergència i per treballar-hi, cal ampliar la implicació de la ciutadania, augmentar la incidència política, millorar la comunicació i enfortir el teixit associatiu, superant l'atomització i la competència per sobreviure. A més, aquesta nova realitat en els conflictes i interessos ha creat nous actors que demanen noves estratègies per dissuadir-los, i que cal tenir en compte a l'hora d'analitzar l'activitat que ha de desenvolupar el Moviment. Ha d'existir una visió més global dels conflictes, de la seva interrelació. No només estan en guerra on hi ha guerra, sinó també en els països del nord que la propicien o se'n beneficien. Si aquesta implicació augmentés, es podria negociar un nou procés de finançament que renovés el que ara existeix. Les ONG que treballen sobre el terreny en conflicte no segueixen les mateixes lògiques que les de Desenvolupament a l'hora de plantejar els projectes, per la complexitat i la constant mutació dels conflictes i les necessitats i per això necessiten ser tractades de manera diferent. Com que la pau és un procés en construcció, que planteja sempre nous reptes, els projectes de pau no tenen la mateixa lògica que els de Desenvolupament. Són més semblants als d'ajuda humanitària per la naturalesa imprevisible dels conflictes. Un model diferent i que funciona és l'anglosaxó, on la ciutadania pot sufragar aquest finançament.

El principi de no ingerència

Brigades Internacionals de Pau va exposar el seu treball sobre el terreny. Els principis que inspiren a Brigades són el de no violència, el de no partidisme

i el de no ingerència. Aquest darrer és la clau en la resolució de conflictes. La no ingerència significa deixar de voler desenvolupar o d'ajudar els altres a la nostra manera, i donar suport a les seves decisions. Cal mirar les causes del nord en l'espoli del sud.

Particularitats dels conflictes

Ruta Pacífica de Mujeres de Colòmbia aportà idees sobre els conflictes que caldria tenir en compte a l'hora d'explicar-los. És important considerar la pau a escala macro, però també a escala micro. Des del punt de vista patriarcal, moltes vegades s'exerceix una violència que no es té en compte quan s'analitza el conflicte, però que afecta a una part molt important de la població. Cal reivindicar la pau com un dret, també, de les dones, que són víctimes de la violència no només armada. Moltes vegades les causes i les conseqüències en un conflicte no estan tan definides com sembla, i l'anàlisi es torna complex i dibuixa percepcions diferents. Cal incidir en la complexitat de la realitat. La mobilització social i la incidència política, i la força que té la comunicació a l'hora de potenciar-les també són importants en el conflicte i la seva resolució.

DEBAT DEL GRUP DE CONFLICTES, POST CONFLICTES I PROCESSOS DE PAU

Una vegada escoltades les tres exposicions, es passà al debat. Es va denunciar la manca de línies de treball per part de les Comunitats Autònomes en l'àmbit de l'Educació per la Pau, s'assenyalaren les interferències i descoordinació en les tasques que desenvolupen les ONG en determinats casos, s'incidí en la dificultat de programar actuacions tenint en compte el model de finançament i es recordà l'existència d'una súper dependència econòmica respecte de les institucions públiques que caldria pal·liar, a l'hora que s'apuntà que les entitats haurien de deixar d'atomitzar-se i buscar recursos propis i conjunts.

CONCLUSIONS DEL GRUP DE CONFLICTES, POST CONFLICTES I PROCESSOS DE PAU

La Mesa de conflictes va presentar en les seves conclusions un bloc de necessitats i un de propostes concretes que podrien millorar la coordinació entre els diferents actors del Moviment per la Pau i fer-ne més eficients els esforços.

Necessitats

1. Incrementar la implicació de la ciutadania més àmplia, fora del cercle de convençuts. Cal involucrar tota la ciutadania i no només a la que ja és conscient de la necessitat de Pau.
2. Augmentar la incidència política per canviar les correlacions de forces, i que les decisions no depenguin només d'empreses multinacionals o estats.
3. Millorar la comunicació a tots els nivells, intern i extern. Cal que els mitjans assumeixin la pau com a pròpia i no donin veu a les opcions violentes. Que s'assumeixi el periodisme de pau i que s'abandonin pràctiques periodístiques que no afavoreixen a la pau.

4. Enfortir el teixit d'ONG superant l'atomització i competència per sobreviure entre les diferents entitats. Si existeixen objectius comuns cal que aconseguim unir les forces.
5. Millorar la capacitat de reacció als conflictes, perquè els nostres cronogrames de formulació, recepció de subvencions, no es corresponen a les seves realitats canviants.

Propostes

6. Continuar un espai/procediment de la FCONGP amb un Grup permanent de reflexió d'estratègia.
7. Fer un equip tècnic- polític amb les administracions, de millora i negociació del sistema de suport públic de les ONGs i els projectes. Caldria considerar la col·laboració de la Confederació.
8. Que la Federació encarregui a l'ICIP un estudi comparatiu de sistemes de finançament públic de les ONGs i projectes.
9. Posar en marxa un procediment de consulta per afavorir la sinergia d'accions comunes periòdiques que puguin tenir impacte en la transformació no violenta de problemes clau, orientat al canvi de correlació de forces i no sols de sensibilització.
10. Encarregar, si no està ja feta, l'avaluació dels processos de Pau i de les formes «tradicionals» de transformació de conflictes, atenent les causes dels èxits i dels fracassos, a l'Escola de Cultura de Pau o a l'ICIP.
11. Estudiar com reduir la dependència econòmica de les ONG en relació a les Administracions Públiques i com enfortir el suport ciutadà en aquest aspecte econòmic.
12. Afavorir la coordinació i comunicació entre ONGs per millorar l'impacte i incrementar la complementarietat: acords, concertacions, fusions...
13. Delimitar intersubjectivament les funcions i els rols de les ONGs, de la FCONGP i l'ICIP, per evitar col·lisions i potenciar sinergies.

7. CONFERÈNCIA DE CLOENDA

ARCADI OLIVERES

President de Justícia i Pau

i president de la Universitat Internacional de la Pau

SITUACIÓ DEL MOVIMENT PER LA PAU
A L'ESTAT ESPANYOL

Molt bona tarda a tothom i gràcies a la Federació per convidar-me. No us agraeixo però haver-me posat un títol traïdor, i del que poc en parlaré. Primer perquè arribo tard i no he pogut estar aquí durant els grups de treball, segon perquè no en sé massa, i tercer perquè el Moviment per la Pau a l'estat espanyol està mort, de manera que poca cosa en podríem dir.

Més aviat el que faré és una panoràmica històrica breu per explicar el que penso que ha estat fins ara aquest moviment i enumeraré alguns dels reptes als que ens enfrontem a l'estat espanyol. He de dir però que, a mesura que escoltava les conclusions, anava traient de la llista alguns d'aquests reptes que portava preparats, perquè tot el que jo havia pensat, com que tots ens coneixem, som amics i acostumem a parlar entre nosaltres, ja ho havíeu pensat abans, i per tant explicaré alguns reptes que, tot i que s'han tractat, es poden agafar més perifèricament o parcial.

El primer que voldria dir és que això que ara enumeraré breument ho ha explicat en Quique Prat perfectament. Ell és l'autor d'una llarga narració històrica sobre què ha estat el pacifisme a casa nostra. Molts dels que estem aquí vam anar fa tres anys a la Pompeu Fabra per escoltar-lo, hem llegit el seu llibre i per tant em pregunto què us he d'explicar jo a totes les velles, i afortunadament noves i joves, glòries, que avui sou aquí. Els de 50 la coneixeu perquè la vàreu viure, però per si algú arriba jove i vol saber-ne més, o encara no s'ho sap del tot, faré una petita explicació.

El pacifisme a casa nostra prové, i això ho podem discutir si voleu, però és només un recordatori, de quatre fonts bastant clares. La primera, encara que només sigui cronològicament, la cristiana que arriba a partir de la instauració de Pax Christi i d'altres institucions. Una segona, gairebé paral·lela en el temps, que prové de la influència de Gandhi i de la no violència, que s'inicia amb els Amics de l'Arca i d'altres grups. La tercera font, una mica posterior però molt important, és la que va encapçalar l'any 71 el nostre amic Pepe Beúnza, amb la primera acció d'objecció de consciència. I finalment, i parlant molt en general, les grans qüestions vinculades al desarmament, com el No a l'OTAN, la plataforma Aturem la guerra, el No a les bases i aquest tipus de moviments.

L'evolució d'això ha quallat en una doble vessant. Per una banda, la vessant més institucionalitzadora. Això mateix que ens reuneix ara és una institució, la Federació Catalana d'ONG per la Pau, quan abans no érem ni ONGs.

En tot cas ens reuníem en grups, col·lectius, etc. Primer ens vàrem institucionalitzar en forma d'ONG, després vàrem demanar subvencions, i a partir d'aquí vàrem començar a tirar endavant, ens hem federat i hem començat a crear associacions que avui funcionen raonablement bé.

Per una altra banda, hi ha un segon tipus d'institucionalització. Aquesta consisteix en què molta de la gent que ha militat en els quatre grups que hem anomenat, ha acabat entrant dintre del que genèricament podríem anomenar «Centres d'Estudis per la Pau», fenomen que no és exclusiu del Moviment per la Pau. Per exemple, podem veure-ho en la campanya del deute extern, que ha continuat amb la creació de l'Observatori del Deute Extern. Amb el Moviment per la Pau ha passat el mateix. Podem parlar avui de la creació del Centro de Investigación por la Paz de Madrid, del seminari d'Educació per la Pau de Galícia, de la Càtedra de Filosofia de la Universitat de Granada, del nostre estimat Vicent Martínez Guzmán a Castelló, per descomptat de l'Escola de Cultura de Pau d'en Vicenç Fisas o del Centre Delàs, i perdoneu que escombri cap a casa. Ara tot això s'ha consolidat amb la institucionalització «absoluta», és a dir, la constitució del Consell Català de Foment de la Pau, per una banda, i amb l'Institut Català Internacional per la Pau, per l'altra. Penso que aquests han estat de manera aproximada els camins que hem seguit fins avui. I no n'estic disgustat, més aviat al contrari, penso que aquesta és una bona evolució.

Una vegada dit això, que és tot el que jo podia dir sobre el Moviment per la Pau, entro en la segona part, que és la que m'agrada més i on pregunto: «Ara que estem així, què farem?». Exposaré cinc idees, que aniré enumerant i així podreu dir, cap al final, «aquest home ja està acabant» i estareu més tranquils.

Primera qüestió, i els que em coneixen ja saben que m'obsessiona, però hi voldria insistir encara més. Una feina bàsica del Moviment per la Pau és informar la gent sobre què passa, perquè no en sabem de la missa la meitat. Ens enganyen constantment, del tot i amb un llenguatge totalment desproporcionat. Per exemple, per què els diaris han de dir «pirates» en el cas de l'Alakrana, quan els «pirates» som nosaltres? D'aquesta manera comencen a parlar de pirateria i pirates i faciliten la justificació perquè hi vagin els «soldadets» a fer el que vulguin. Hem de començar a purificar el llenguatge i a tenir cura de les expressions que utilitzem.

En aquest sentit, tinc un exemple a mà que a mi em va entusiasmar, que segurament molts ja heu sentit i us demano perdó, però és paradigmàtic. El diari més llegit a França es diu *Le Figaro*. En el seu origen, *Le Figaro* tenia un propietari únic, era una empresa familiar en mans d'un senyor que es deia Robert Hersant i que deuria ser una mena de Conde de Godó a la francesa. Aquest Robert Hersant va morir i va deixar la propietat en mans dels seus vuit fills. Però com les herències entre vuit acostumen a ser complicades, van decidir quedar-se el 20% de les accions del diari en record del pare i vendre l'altre 80% per intentar fer calers. Qui va comprar el 80% de les accions de *Le Figaro*? Dos accionistes, cadascun pel 40%. El primer accionista va resultar ser un industrial que es diu Serge Dassault. Si mirem qui és, resulta que és el primer fabricant francès d'avions de combat. Si seguim llegint la seva vida, ens adonarem que aquest senyor porta sobre seu una condemna de vuit anys de presó a Bèlgica per estafes comeses en aquell país, país que procura no trepitjar mai per allò que pogué passar. I si encara te-

nim ànims i seguim investigant, ens trobem que fa tres mesos va ser destituït de l'alcaldia d'un poblet dels voltants de París que es diu Corbeil-Essonnes, perquè dos anys després de guanyar les eleccions s'ha demostrat que havia manipulat el vot per fer-se amb el càrrec. Aquest entranyable personatge va comprar el 40 per cent de *Le Figaro*.

Petit parèntesi, per animar amb anècdotes aquest tancament del seminari: aquest personatge tenia un pare, que es deia Marcel Dassault, i que era el padrí, però no el de casament, sinó a l'estil Marlon Brando, d'un jove francès al qual va pagar tots els estudis universitaris, tota la formació de postgrau i les primeres feines, fins que li va demanar que s'espavilés solet i que ocupés càrrecs importants i així li podria tornar el favor prestat. El xicot es va espavilar molt, perquè a hores d'ara ja no és un xicot, és un senyor jubilat, que es diu Jacques Chirac.

Però encara una última informació. L'avi patern d'en Serge Dassault no es deia Dassault, es deia Martin. La pregunta és com va passar de dir-se Martin a dir-se Dassault, i l'explicació és ben senzilla. El senyor Martin també es dedicava, com el nét, a «coses de combat», però no als avions perquè n'hi havia pocs en aquella època, sinó a carros de combat. En francès es diu carro «*d'assault*», com en castellà es diu carro «*de asalto*». Al senyor li va agradar tant que es va canviar el nom, i de dir-se Martin va passar a dir-se «senyor carro de combat». Doncs bé, el net del «senyor carro de combat» ha comprat el 40% de les accions de *Le Figaro*.

Qui ha comprat l'altre 40%? Una empresa nord-americana financera que es diu Carlyle. Si mirem qui hi ha darrera de Carlyle ens adonem que ens revisa el cotxe, perquè ha comprat Applus+, que era d'Aiguies de Barcelona. Si llegim la llista d'accionistes de Carlyle ens emportem una agradable sorpresa. Un primer grup d'accionistes es diu Família Bush, un segon grup es diu família Bin-Laden i un dels directors de Carlyle es diu Olivier Sarkozy. Aquests tenien el 40% de *Le Figaro*, però l'han venut. I qui l'ha comprat? El senyor Dassault, que ara ja és l'amo del 80%. Per tant, el diari més llegit a França està en mans d'aquest senyor que, per altra banda com hem dit, tenia també controlat al senyor Jacques Chirac.

El senyor Chirac ja no és president de França, és cert. Avui el president de la república és un inversemblant personatge anomenat Nicolás Sarkozy. El dia que va entrar al Palau de l'Elisi, al juny del 2007, va reunir els periodistes i va dir que allò, a partir d'aleshores i durant cinc anys, seria casa seva, cosa certa i usual en els presidents de França perquè acostumen a viure allà. I va afegir que a partir d'aquell moment només hi podia entrar, sense permís especial, la dona, que em penso que ja no pot perquè era la d'abans, els fills, i dos amics íntims que Sarkozy considerava gairebé germans. Ràpidament em vaig preguntar quins eren aquests pseudo germans, i ho vaig voler esbrinar. Un és encara una assignatura pendent perquè no ho he esbrinat, però l'altre és un senyor que es diu Arnaud Lagardère, que és un dels fabricants més importants d'armes a França, i a l'hora l'amo de l'editorial *Hachette*. Aquesta és avui l'editorial més important a França i té d'altres editorials més petites, entre elles edicions Anaya, que publica el 54% del material escolar a França. A més, aquest senyor era un accionista importantíssim de l'empresa *Airbus*. Fa poc temps el senyor Lagardère va desfer-se de les accions d'aquesta companyia després d'una operació especulativa penada. Lagardère va reunir la premsa per anunciar que *Airbus* acabava de vendre l'avió més gran de la his-

tòria, que mai ningú no havia venut un avió d'aquelles dimensions i que, a més, hi havia moltes més comandes. L'endemà les accions pujaven moltíssim, moment en que Lagardère va aprofitar per vendre les seves. Uns dies més tard, un directiu va dir que si bé era cert que s'estaven venent aquests avions, també ho era que s'entregaven amb tant retard que es carregaven unes multes colossals que es menjaven tots els beneficis, i que no calia esperar cap resultat espectacular per aquell any. Amb això, les accions queien, però Lagardère ja havia guanyat diners amb les seves.

Què vull dir amb tot això? En mans de qui estan els mitjans de comunicació? A França estan en mans del senyor Lagardère, que té l'editorial més gran del país, en mans del senyor Dassault, que té *Le Figaro*. És a dir, dos perfectes delinqüents. Com ho són aquells que els donen suport, perquè Chirac està pendent de ser processat per cobrament de comissions il·legals, el mateix que li passarà a Sarkozy el dia que perdi la immunitat. Per tant, una informació que hem de donar és aquesta, en mans de qui estan els mitjans de comunicació.

I per acabar-ho de completar, vull compartir una informació que vaig llegir fa dos dies, però que em va bé per a aquesta sessió. Fa dos anys, un personatge que feia ja les seves primeres coses importants i que es diu Barack Obama, va rebre l'encàrrec del president Bush d'anar a Kenya a salvar els interessos nacionals parant els avenços que la comunitat xinesa estava fent en aquell país, amb la consegüent pèrdua d'influència nord americana. El president Kibaki de Kenya era partidari de la influència xinesa, però els nord americans van triar un candidat que era partidari de la influència nord americana, candidat que va perdre les eleccions. Aleshores Barack Obama va dir que el vot havia estat manipulat, i van començar a intervenir. Recordareu que ara fa dos anys va haver-hi una discussió ètnica important a Kenya que va originar milers de morts i que va acabar amb un «empat» perquè el candidat perdedor va ser nomenat primer ministre, i que ara hi ha una mena de convivència entre el president pro xinès i el primer ministre pro nord americà. Totes aquestes operacions, Barack Obama les va fer acompanyat d'un personatge noruec anomenat Thorbjorn Jagland, personatge que fa tres mesos va ser nomenat president del Comitè Nobel. Curiosament, quinze dies més tard nomenaven Barack Obama Premi Nobel de la Pau.

Aquests són exemples que confirmen que hi ha coses que hem de saber i que convé que fem saber a l'opinió pública, perquè si no vivim sempre completament enganyats. Hem de desmentir totes aquelles informacions falses que arriben. Comencem a anomenar les coses pel seu nom, donem la informació que cal a la gent i contrastem allò que ens arriba.

També és molt important en aquesta part de la informació, sense moure'm del primer punt, tot allò relacionat amb l'educació, de què s'ha parlat en aquestes jornades. És importantíssim i té moltes assignatures pendents, i el Moviment per la Pau n'és responsable. Jo el primer, perquè durant els anys en què vaig ser President del Consell Català del Foment de la Pau no em vaig preocupar que avancés prou, i que per exemple desaparegués el Ministeri de Defensa del Saló de l'Ensenyament, que desaparegués del Saló de la Infància, que s'eliminés definitivament això que anomenen la «Festa del Cel» on s'exhibeixen avions militars, etc. Són petites coses en les quals hauríem de treballar i on hauríem de posar esforços i no ho hem fet. Altres qüestions

que ja han sortit abans, i que per això no repeteixo, relacionades amb l'educació són les reformes dels llibres de text, accions de formació per als formadors, etc.

Segon tema, que també ha sortit en aquestes jornades: treballar contra la militarització. Tenim reptes importants. Alguns ens poden semblar llunyans, com per exemple el procés de militarització d'Amèrica Llatina, amb moviments com el de les bases a Colòmbia. Però si en temes de Cooperació al Desenvolupament hi anem i ens fixem tant en Amèrica Llatina, anem al Fòrum Social Mundial i estem contents amb el que fan en aquell continent, potser també ens podríem preocupar d'aquest increment de la militarització que està experimentant.

Un altre tema que crec que passarà sense pena ni glòria però que hauríem de tractar és el de la proliferació nuclear. Hi ha hagut petites coses, però és una qüestió amb la qual hem de treballar i on no estem incidint prou.

I també cal parlar del cicle armamentístic. Una despesa militar de 50 milions d'euros al dia, només a l'estat espanyol, no es pot tolerar. S'ha de lluitar contra la despesa militar, s'ha de lluitar contra el comerç d'armes, contra la indústria d'armament i s'han de fer saber barbaritats que passen en aquest país.

Una barbaritat de les que parlo. Sabeu que el Govern espanyol, per aturar la pèrdua de llocs de treball, ha posat en marxa el «Plan E», que bàsicament és un pla de «jardinets» per tocar els nassos a la gent quan va passejant pel carrer. Aquest pla, suposadament per aturar la pèrdua de llocs de treball, ha rebut una subvenció del Govern d'uns vuit mil milions d'euros per a tota Espanya. Resulta, a més, que hi ha una única banca que ha fet fallida a l'estat espanyol, que és la Caja de Castilla-La Mancha. Per salvar la clientela d'aquesta caixa, el Govern ha posat nou mil milions d'euros, mil més dels que ha posat per donar feina a la gent a tot l'estat. Què ha fet la Caja de Castilla-La Mancha amb aquests diners? Tres coses. La primera, donar crèdits als seus propis directius que no els tornaran mai, la segona construir un aeroport a Ciudad Real on no arribarà mai cap avió i la tercera, dedicar-se a finançar la indústria d'armament, que a més no ha resultat rentable, com acostuma a passar amb aquestes inversions. Però, qui són els dos màxims responsables de la Caja de Castilla-La Mancha? Un senyor del PSOE que es diu Hernández Moltó i un senyor que és el marit de la senyora Dolores de Cospedal, secretària general del PP. De nou insisteixo en què aquestes coses és obligació nostra fer-les saber a l'opinió pública. Com ens prenen el pèl, quina militarització tenim, i quins impresentables ens governen.

La militarització és important. No entraré en detalls sobre el cicle armamentístic perquè a la pàgina del Centre Delàs el podeu veure, però cal reprendre totes les tasques que hem fet des de sempre i que hem tingut de fa molts anys en totes les fases: es diuen objecció fiscal, objecció laboral, objecció científica, objecció de les escoles, objecció industrial. Per què no podem tirar endavant aquest tipus d'accions? Aquesta promoció l'hem de portar nosaltres endavant, perquè no tenim les empreses, però tenim la informació i la capacitat per vertebrar-la.

El tercer punt important, i aquí escombro cap a casa perquè des de Justícia i Pau ens hi hem dedicat, però cal insistir-hi, són les campanyes i accions individuals. Probablement tots coneixeu les accions de «banca desarmada»,

que hem anat a les juntes d'accionistes del BBVA i del BSCH, i l'acció anterior, d'Aturem la Guerra, de boicot a La Caixa perquè estava en el consorci que anava a favor de la guerra de l'Iraq. Tota aquesta acció l'hem de fer individualment.

A Barcelona, el senyor Clos ens va muntar un fòrum que deia que tenia tres objectius, tot i que no se'n recorda ningú. Eren l'ecologia, la interculturalitat i la Pau. L'únic resultat fefaent ha estat, a part d'un espai a la ciutat on hi ha unes torres indecents, l'especulació immobiliària i la remodelació industrial de l'antic barri del Poble Nou, col·locant una mena de sector tecnològic que es diu 22@ on la indústria més emblemàtica és Indra. Aquesta empresa ha col·locat allà 600 treballadors, 300 dels quals construeixen simuladors de vol per a avions de combat. Aquest és el resultat d'un Fòrum de la Pau o una vergonya? Jo crec que la segona, i a més una vergonya absoluta. Ningú ha dit res en contra d'Indra, no s'ha posat en marxa cap campanya.

Caixa Catalunya avui també hauria de ser objecte d'una acció. Com sabeu, n'ha marxat una persona honorable com Antoni Serra Ramoneda. Pocs presidents de caixa a Espanya van a treballar a la seva oficina cada dia en metro, com ell feia, cosa que no vol dir res però que és simptomàtica. A aquest senyor l'ha succeït un senyor que també es diu Serra, però Narcís, que encara es deu pensar que és ministre de Defensa perquè des que ha entrat a la presidència s'ha dedicat a invertir en sistemes d'armes. Els hem de dir a aquests senyors de Caixa Catalunya que no inverteixin en armaments, i a la resta de bancs i entitats, i hem de mirar de no revisar els nostres cotxes amb Applus+ perquè donarem diners al senyor Bush, i si agafem el *bicicling* també haurem de saber que l'empresa adjudicatària té un accionista, que és aquest tal Bush. Totes aquestes informacions són imprescindibles i cal saber-les perquè, vulguem o no, estarem col·laborant amb tot aquest sistema.

En resum, crec que cal fer campanyes en contra d'empreses concretes, i en aquest sentit voldria també demanar una última cosa que sé que és utòpica, però que hauríem de fer i lluitar per aconseguir: boicotejar completament els plans de pensions. En la mesura en que ens fem titulars d'un pla de pensions entrem en el circuit i som accionistes d'empreses. Aquestes empreses voldran que la seva rendibilitat sigui màxima, i ens trobarem que volem unir-nos a una campanya que vol acabar amb l'explotació a Bolívia però tindrem accions de Repsol, empresa que a Bolívia explota el petroli. Això és completament incoherent i hem de ser raonables. Les pensions que cobrarem tots hauran de ser les que pagui l'Estat. Fa uns dies vaig llegir una dada. Diu una aproximació del professor Vicenç Navarro de la Universitat Pompeu Fabra, si el que deia el diari era cert, perquè em va semblar molt exagerat, que el frau fiscal a Espanya, entre el qual hi ha l'economia submergida, el que no declaren les grans fortunes, el que deixen de pagar les grans empreses i el que s'evadeix en paradisos fiscals, puja al voltant de 80 mil milions d'euros l'any. Aquesta xifra és exactament la que destina el Govern central a pensions cada any. La conclusió és fàcil: si recuperéssim el frau fiscal, doblaríem totes les pensions i no ens faria falta cap pla. En canvi, hem d'anar a donar diners a Repsol, per obtenir una rendibilitat que si el frau fos atès no ens hauria de preocupar. Per això penso que hauríem de lluitar en aquest sentit, tot i que entenc que és molt difícil perquè la gent vol assegurar-se el futur.

Vaig pel quart tema, per la vostra tranquil·litat. L'he anomenat noves temàtiques, les noves opcions, perquè el que he dit fins ara era bastant clàssic. El que diré ara també, però potser hi ha dos o tres terrenys on hauríem de treballar. Una que s'ha parlat i per la qual passaré per sobre és la qüestió dels «pirates». No només dels «pirates», sinó de les pasteres, la immigració, i la militarització que es porta a terme per lluitar-hi. No m'estendré perquè ja s'ha tractat.

Una altra qüestió molt important és la privatització dels exèrcits. És una vergonya com s'està privatitzant l'exèrcit i com les accions més brutes les porten a terme aquestes empreses, on a més hi té accions, en una de les principals com és Black Water, en (Dick) Cheney. Hem d'intentar també trencar la línia tan fina que s'està establint, a partir de la «seguretat», entre policia i exèrcit, i en aquest cas també entre exèrcit i privats. És una qüestió bàsica en què hem de treballar perquè l'opinió pública estarà contenta quan marxin 100 mil soldats de l'Iraq, però no sabrà que queden 60 mil privats allà que seguiran fent el mateix.

Un altre tema que m'obsessiona i que hem de treballar, tot i que potser no és exclusivament militar, és el del control social. Avui dia, per exemple, els carnets d'identitat tenen un xip informàtic que ni tu pots llegir, i ho saben tot, ho saben per Internet, ho saben perquè ens filmen, ho saben perquè utilitzem la targeta de crèdit, etc. L'altre dia a un diari hi havia una enquesta on es demanava si la gent volia més càmeres de seguretat, i el resultat va ser que el 91% va dir que sí! A quina estupidesa humana hem arribat per demanar que ens vigilin més? Això pot comportar un augment en la militarització. A Suïssa la policia fa seguiment diari de cada telèfon mòbil i tracen el recorregut diari de cada aparell. Recordareu el cas d'Ekelon, on es punxaven cada dia fins a 50 milions de trucades. És a dir, l'espionatge nord americà, l'espionatge britànic, l'espionatge canadenc i l'australià cometien 50 milions de delictes a diari i ningú no diu absolutament res. Entenc que aquesta idea no serà molt popular perquè tothom té el dret a la seguretat, i ara això ens preocupa molt i ens tenen espantats, però el control social hauria de ser una qüestió important per a nosaltres.

Un altre element important seria mirar des del punt de vista militar què s'amaga darrera del Tractat de Lisboa i quines noves mesures adoptarà la UE. No tinc coneixement del que estableix, però fa anys sí que em vaig especialitzar en el que es proposava, i era un desastre en tots els sentits. No sé si ara la UE assumeix el que es deia aleshores, però sí que tinc clar que el nou Tractat que entrarà en vigor ho farà amb tota mena de trampes des del moment en què, per exemple, han fet canviar el vot dels irlandesos.

L'últim tema és el respecte al Tribunal Penal Internacional, perquè espero veure a personatges com Aznar a la presó. Si hi ha un Tribunal Penal Internacional que diu que qui comet crims i genocidis ha d'anar a la presó, perquè no hi ha d'anar ell? Hauríem de començar a crear grups de pressió que reclamin que, si existeix aquest Tribunal, se'n faci ús, i que si un senyor és criminal de guerra, hi respongui.

En cinquè lloc voldria dir que, no només hem de canviar aquests continguts, sinó també canviar les maneres de fer la feina. Aprofitant que estem en una trobada de la Federació Catalana d'ONG per la Pau, diré que crec que el Moviment per la Pau hauria d'ampliar-se en tres direccions. Primer ampliar-se

cap a altres temes i no quedar-se només amb la Pau, tenir relació amb les altres qüestions que van relacionades amb la Pau. Potser no tractar-los, però tenir-hi contactes. Va ser molt positiu quan vàrem celebrar el Fòrum Social Català, quan va haver-hi l'assemblea de moviments socials, i allà ens vàrem trobar tots, molts que no ens coneixíem. És bo començar a veure els problemes des d'altres òptiques i des d'altres perspectives. Segona ampliació, dintre del mateix món de les ONG. Ara hi ha una taula de Federacions on es comencen a comunicar i crec que algun dia s'haurien d'unificar, les Federacions. I finalment ens hem d'ampliar cap a altres països. Perquè avui dia els problemes tenen aquest caràcter internacional i hem de veure com estan lligats.

Per últim, també penso que hem de fer accions no només de reacció, sinó també de prevenció. No parlo de guerra preventiva, que ningú no s'espanti. Hem de pensar en qüestions de previsió. Sempre anem al darrera d'allò que succeeix. Sempre m'agrada pensar en un exemple que potser no us sembla el més ideal, però que va presentar una bona lliçó. Vàrem anar l'any 1991 amb en Vicenç Fisas a Washington a una reunió on s'havia d'aprovar el registre de les exportacions d'armes, que després va ser un fracàs. Aquest registre pretenia controlar quines armes venien els països. No era més que això, però era una bona base per poder rondinar després. Quan s'estava a punt d'aprovar, l'ambaixador nord americà va dir que acceptarien, però que de cap manera s'aprovaria tal i com estava. Calia afegir-hi una paraula, i aquesta seria «voluntari». És a dir que el registre, de cop, va passar a ser voluntari, el que seria el mateix que no fer res. Els que vàrem anar en aquesta expedició varem quedar força decebuts i aleshores el noi de Washington que ens va rebre a Nova York, per animar-nos, ens va convidar que l'acompanyéssim a Washington per visitar una mica la ciutat i fer turisme. Una vegada allà va convidar-nos a «la reunió dels dilluns». No sabíem a què es referia, però vàrem acceptar. Quan va arribar el dilluns, a les deu del matí, vàrem anar amb ell i ens va entrar en una reunió del que vaig entendre jo era la coordinadora d'ONG dels EUA. Allà hi havia unes 50 o 60 persones i un *speaker* que anava dient el programa de la setmana. Per exemple, «el Ministeri de Transport nord americà pensa aprovar una mesura sobre les mercaderies perilloses». Aleshores preguntava als ecologistes o al sector que hi estigués més proper què hi tenien a dir, ho exposaven i se'ls atribuïa feina per a aquella setmana. En 2 hores havien repartit tota la feina de la setmana, i a més amb previsió. Això era treballar a priori. Sí que és cert que hem anat fent-ho, però crec que hauríem de buscar maneres de treballar avançant-nos.

I ja no us puc dir res més, perquè ja no se m'acut res més. Moltes gràcies a tots.

8. CONCLUSIONS

TOMÀS GISBERT

Membre de la Junta de la Federació Catalana d'ONG per la Pau

La valoració de les Jornades ha de ser molt positiva. Tot i que no s'han pogut preparar amb tot el temps que hagués estat necessari, i que potser amb més marge haguessin pogut acudir-hi més entitats i membres d'aquestes, hem aconseguit una cosa clara: que les ONG que formen part de la Federació responguin i participin en actes conjunts. Això és molt important, perquè si no la Federació corre el perill de convertir-se en una entelèquia sense més sentit. Un repte que tenim és aconseguir que les entitats es coordinin, generin sinergies i s'enriqueixin, i amb aquestes Jornades hem donat un ferm pas endavant per aconseguir-ho.

Cada entitat és una riquesa per si sola, té punts de vista diferents i interessos que no tenen per què coincidir amb els de les altres entitats de la federació. Però, a través de la Federació, hem de compartir aquestes riqueses, l'aprenentatge de les unes i les altres, enriquir-nos mútuament i aconseguir que caminem tots junts.

També hem organitzat aquest acte amb l'ICIP. Perdoneu que em refereixi a la creació del Castell de Montjuïc, on no hi va haver cap mena d'interlocució entre les institucions i el Moviment per la Pau, cosa que no ha passat amb la creació de l'ICIP. Ha estat un procés exquisit de respecte al que vol el moviment, i això s'ha de tenir molt en compte. Cada ONG de la Federació vol mantenir la seva independència i personalitat, i això ha de ser així. Però cal recordar, com ha explicat en Rafael Grassa, que l'ICIP té una articulació interna en les administracions, però que les ONG hem de treballar també perquè l'ICIP segueixi amb aquest esperit tan proper al moviment amb el que ha nascut.

Aquestes jornades també són un assaig. Un assaig que ha estat molt important i que ens serveix per a unes properes jornades, on encara podrem fer-ho millor. No hi ha hagut un protagonisme per sobre de cap altre, tots els grups de treball han estat oberts a tothom, i ha existit una voluntat de diàleg, cooperació i coneixement, de la qual en sorgiran accions i segur que ha renovat l'energia de cada entitat.

Fins aquí arribem amb aquestes Jornades del Moviment per la Pau, i segur que ben aviat podrem tornar-nos a trobar per seguir treballant per la pau.

9. EPÍLEG

RAFAEL GRASA
President de l'ICIP

9

INCREMENTAR EL PODER DE LES PERSONES PER DESARMAR ARMES I MENTS

La lectura del document de la relatoria de les Jornades organitzades per la Federació i l'Institut ha reblat, objectivament, la percepció subjectiva del moment, que resumiré telegràficament: paga la pena l'esforç de tothom, era una bona iniciativa, el format organitzatiu ha estat equilibrat i funcional, cal repetir-les periòdicament i, a més, ens posen deures col·lectius. Aquests deures afecten les organitzacions, la Federació, però també l'ICIP. Em referiré, en termes de compromisos, als nostres a la fi d'aquestes planes.

Començaré per destacar algunes idees o conclusions de les Jornades, que deriven del que diu el document de la relatoria, a més de les meves notes personals, i que em semblen molt importants, sense cap pretensió d'exhaustivitat:

- Cal estar més amatent als canvis de context, a les noves significacions de les coses, a l'evolució de la realitat i dels moviments, als canvis o apropiacions de l'ús (amb significats diferents) dels mots o conceptes que també empra el moviment o la recerca per la pau. I no només en el cas de l'agenda «dura», cycle armamentístic, desarmament o ús de l'expressió «operacions de pau» o «construcció de pau» per a actuacions que difícilment poden considerar-se com a tals.
- Cal apostar per conceptualitzacions i per pràctiques de canvi que combinin alhora radicalitat (anar a les arrels) i pedagogia: es va repetir molt a les jornades que sovint no sabem transmetre bé els missatges a la ciutadania, tant en determinades campanyes com en qüestions de valors, de les idees-força. Això obliga a canviar les pràctiques, a formar-se, però també a pensar molt bé en com comunicar la feina quotidiana. El moviment, al meu parer, ha demostrat abastament que pot crear missatges molt poderosos, com «no en el nostre nom» en les campanyes per evitar la intervenció a Irak i, per tant, el problema és d'ajust i, potser, de professionalitat.
- Cal disposar de millors dades, de bons observatoris: de manuals i llibres de text, en el context de l'educació per a la pau; de bones i males pràctiques (en els diversos terrenys que tracta el moviment, des de campanyes fins a experiències de construcció de pau, amb parti-

cular èmfasi en el paper de les dones com a constructores de pau); de determinats tipus de conflictes; del que fa Nacions Unides; del cicle armamentístic, arreu i a casa nostra. Han de ser inqüestionables, oberts a l'escrutini públic, i sense adjectius...per tal de permetre múltiples i variades anàlisis i explotacions.

- Cal innovar, i molt. Se'ns acumulen problemes: la vella agenda (armes de destrucció massiva, cicle armamentístic, despesa militar desbocada, impunitat, conflictes armats persistents, etcètera) i nous problemes (noves campanyes i noves armes, nous rostres de la violència, lligam entre seguretat i pau, «noves guerres»), i cal repensar els instruments, els vells i potser alguns dels nous. No tenim seguiments d'alguns instruments i d'alguns temes d'agenda, i, en particular, no tenim seguiment regular i anàlisi de moltes campanyes i, sobretot, de bones pràctiques.
- Per últim, cal tornar a posar en el centre la no violència, i, no només –fins i tot diria, sobretot no només com a exigència sorgida de valors ètico-morals, com a forma de vida derivada de les conviccions–, sinó com a estratègia d'acció política efectiva, amb un nombre considerable d'èxits.

D'això es pot derivar una agenda compartida. Vull recordar, al respecte, el que ja havia escrit en ocasió de la ponència inaugural de les Jornades del 2006: hem de fer una lectura del treball de la recerca aplicada en termes de pau i de seguretat i de la tasca dels moviments socials antimilitarista, per la pau, per la justícia i pel desenvolupament en clau comparada i conjunta, per trobar sinergies, passades i futures. En suma, –com vaig dir– apuntar episodis, estratègies i lluites per a les bones pràctiques del moviment per la pau i de l'acadèmia, de l'òliba, des de Hegel el símbol de l'acadèmia, i de la balena, un bon símbol per al moviment per a la pau, que sempre és present i actiu però no sempre és visible per a la ciutadania.

D'aliances anteriors entre balenes, òlibes, i fins i tot algun «príncep» (en el senti de la filosofia política, és a dir, governant) n'han sorgit molts instruments. De fet, algun cop ja he presentat la història del dret internacional, de la pau i dels drets humans des del segle XIX com un moviment que crea, acumulativament, instruments i tècniques, molts sortits de les aliances que acabo d'esmentar. Del segle XIX, heretem la diplomàcia (subjecte a canvis importants, i, ara, amb la diplomàcia multinivell amb un gran protagonisme de la societat civil) i l'equilibri de poder (un dels instruments de la pau negativa). Amb la Societat de Nacions i els esforços d'il·legalització de la guerra, sorgits de l'aliança entre activistes, acadèmics i la complicitat del president Wilson, arribaren la seguretat col·lectiva, l'arranjament pacífic de controvèrsies (amb o sense terceres parts), el desarmament i la limitació d'armaments. Posteriorment, en una tercera fase, amb la Carta de les Nacions Unides i el seu context de creació, arribaren propostes com el funcionalisme econòmic-social, l'autodeterminació dels pobles sotmesos a domini colonial i els drets humans (Declaració i Pactes).

A partir d'aquest moment, comencem a veure en acció la pau positiva, entesa no com una alternativa a la negativa (és a dir, no com a substitut) sinó com un plus, un suplement a la negativa. I novament, el protagonisme de les aliances és gran. La idea, vàlida encara ara, és simple, com els grans mis-

satges: per aconseguir la pau, cal més societat, més relacions humanes, més justícia, treballar també les formes, cercar la coherència entre fins i mitjans. Sorgiran nous instruments d'anàlisi que ajuden a copsar el canvi, com la nova concepció del poder de Boulding (el poder tindria tres cares o dimensions, l'amenaça/destrucció, l'intercanvi i progrés econòmic i la dimensió integrativa, l'amistat, l'amor i el respecte). Fins als anys cinquanta, les solucions es basaven en el poder destructiu (diplomàcia, equilibri del poder, seguretat col·lectiva, limitació d'armaments, per exemple) i en l'econòmic (integració, funcionalismes, estat comercial obert i interdependència, a la manera de Kant).

A partir d'aleshores, i en el marc de l'evolució i pràctica de les Nacions Unides es palesa la força de solucions i propostes de poder integratiu, en el sentit de Boulding, tot i que n'existeixin algunes de simplement pal·liatives: manteniment de la pau (*peacekeeping*), desenvolupament : econòmic i social; Nou Ordre Econòmic Internacional i recerca de l'equitat; Nou Ordre Comunicatiu, (Informe McBride); preservació del medi ambient i sostenibilitat; el govern en pro del bé comú. I, a partir de la fi de la guerra freda, trobem, en el propi marc de Nacions Unides, tot el debat sobre intervenció humanitària/deure d'ingerència, les noves concepcions del *peacekeeping*, la responsabilitat de protegir, la diplomàcia preventiva i *alerta temprana* i, finalment, tot el relatiu a la construcció i consolidació de la pau post-conflicte bèl·lic.

A més, la balena, els moviments populars, les ONG i el moviment per la pau, introdueixen altres dimensions: la diplomàcia ciutadana i paral·lela, que a vegades s'ajunta amb la «paradiplomàcia» d'institucions públiques no centrals com ciutats i/o regions (en sentit europeu); la conversió (amb deu anys molt creatius, de 1996 a 2006); la defensa defensiva i els models alternatius de defensa; la no violència; la defensa ciutadana i/o defensa civil; les propostes de recerca de la pròpia sobirania com el «*self-reliance*», la recerca d'un desenvolupament autosuficient, mitjançant la desconexió; la irrupció, molt creativa i dinamitzadora, dels enfocaments feministes, basats en la consideració de l'espai personal com espai polític, públic, l'empoderament, la recerca de vies i accions alternatives o, per no allargar-me, l'extensió de l'educació per la pau a tots els àmbits educatius, el formal, l'informal i el no formal.

En suma, disposem de molts exemples d'aliances reeixides, de molts instruments que poden ajudar a evitar la guerra i construir la pau. I ens en calen de noves. I tenim també una proposta poderosa, per crear els nous i conjuminar-los tots plegats: la idea de pacifisme constructiu de Senghaas que, enfront al primer pacifisme (el centrat en les causes, el que volia eliminar des del principi les causes de les guerres), posa en el centre de l'agenda la transformació dels conflictes, pas a pas, evitant les conductes violentes en els conflictes, sense renunciar a la justícia.

Aquestes jornades han insistit en coses que ja havíem vist en el 2006, i n'han plantejat de noves. Abans i ara, em sembla que la tasca és molt semblant: cercar nous actors i nous espais per a l'actuació del moviment, en aliança amb institucions com l'ICIP. Un dels pares de la recerca per a la pau, Anatol Rapoport, ho digué de forma clara, parlant d'un moviment de tres branques: acabar amb la guerra i la seva preparació, i acostar-nos a la justícia, implica posar en marxa una acció concertada entre coneixement fiable i contras-

tat (recerca); programes a mig i llarg termini de formació i il·lustració amb avaluacions periòdiques (educació); i un activisme coherent, consistent i engrescador (acció).

L'ICIP aspira a ser part d'aquestes branques, i, sobretot, a estar al servei de totes elles. Per això és important que posem, junts, en marxa les principals conclusions de les Jornades i que ens emplacem a fer-ne d'aquí un temps unes de noves, que permetin avaluar-ne els resultats.

**INTERNATIONAL
CATALAN
INSTITUTE**

FOR PEACE

GRAN VIA 658, BAIXOS · 08010 BARCELONA (SPAIN)
T. +34 93 554 42 70 | F. +34 93 554 42 80
ICIP@GENCAT.CAT | WWW.ICIP.CAT